Eylül-Aralık 1994 SAYI: 11 - 12

çveneburi

KÜLTÜREL DERGİ

ჩვენებური

კულტურული კრებული

TOTAL
MÜŞAVİRLİK VE MÜMESSİLLİK
LİMİTED ŞİRKETİ

GÜRCÜSTAN - RUSYA
VE DİĞER
BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU
ÜLKELERİNE HER TÜRLÜ:

* İHRACAT
* İTHALAT
* YATIRIM
* TEMSİLCİLİK

İŞLEMLERİ İÇİN
İNGİLİZCE / RUSÇA / GÜRCÜCE
BİLEN KADROMUZLA
HİZMETİNİZDEYİZ.

TOTAL Müşavirlik ve Mümessillik Ltd. Şti.
Halaskargazi Cad.
Rişvanoğlu Apt. No:59 K:6 D:5
Harbiye – İSTANBUL
Tel: (0212) 231 08 04 - (0212) 233 56 82
Faks: (0212) 233 71 04

çveneburi
Kültürel Dergi

Eylül - Aralık 1994, Sayı 11 - 12
(İki Ayda Bir Yayımlanır.)

İMEDİ
Tanıtım, Yayıncılık ve Tic. A.Ş. Adına

Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Cahit OKTAY

Yayın Yönetmeni
Fahrettin ÇİLOĞLU

Yayın Koordinatörü
Rüya ÖZKALKAN

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar
Fevzi ÇELEBİ, N. Mustafa ÇELEBİ, Hasan ÇELİK, Nihal ÇELİK, Fahrettin ÇİLOĞLU, Osman ERTUĞ, İrine GOTSİRİDZE, Behçet KOLAT, Aykut KUMBAROĞLU, Cemal Fahir KUTLU, Arslan LAÇİNBALA, Osman N. MERCAN, Rüya ÖZKALKAN, Muammer YAMAN

Kapak Resmi
Kartlis Deda
Adres
Akasya Sok. Şenkur Apt. No:22/7
Pendik-İstanbul
Tel.- (0216) 375 42 80 Fax:390 47 68
Fiyatı
40.000.-TL (KDV Dahil)
Abone Koşulları
Yalnızca Yıllık Abone
250.000.-TL / 13$ / 20 DM
Havale Hesap No:
Posta Çeki Hesap No:
674204-Fahrettin Çiloğlu
Garanti Bankası
Pendik Şubesi – İSTANBUL
6200723/2 No'lu Hesap
İş Bankası
Karaköy Şubesi – İSTANBUL
300131 No'lu Hesap
Dizgi-Ofset Hazırlık
VEGA Yayıncılık & Tanıtım
Tel-Fax: (0212) 638 25 81
Baskı
Ceylan Matbaacılık

Dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Gönderilecek yazılar daktilo edilmiş olmalı; derleme, ve çevirilerde kaynak belirtilmeli; çeviri yazılar orijinaliyle birlikte gönderilmelidir.

İçindekiler

çveneburi'den

GÖRÜŞ-DÜŞÜNCE

Bu Son Ilia Olsun 3
Fahrettin ÇİLOĞLU

Geçiş Dönemi 4
Aykut KUMBAROĞLU

FORUM

Tüm Gürcüler Dünya Kongresi I. Forumu Yapıldı 5
F. ÇİLOĞLU - H. ÇELİK

SÖYLEŞİ

Rezo Cheidze ile Kongre Üzerine 9
Fahrettin ÇİLOĞLU

SANAT - EDEBİYAT

Bir Jübilenin Ardından Niko Nikaladze 11
Fahrettin ÇİLOĞLU

Ölümünün 10. Yıldönümünde Nodar Dumbadze 12
Fahrettin ÇİLOĞLU

Gürcü El Gölgesi Tiyatrosu BUDRUGANA 14
Fahrettin ÇİLOĞLU

YAŞAM-KÜLTÜR

Tiflis'ten Sarp'a Garip Bir Yolculuk 17
Rüya ÖZKALKAN

ai ia!... 22
N. Mustafa ÇELEBİ

Saingilo'dan Bir Göç Hikâyesi 23
Arslan LAÇİNBALA

Bir Mektup 25
Arslan LAÇİNBALA

ETNOGRAFYA-FOLKLOR

Gürcü Atasözleri 27
Nihal ÇELİK

Gürcü Kocakarı Duaları 27
F. ÇELEBİ - M. YAMAN

Beceriksiz F 28
Cemal Fahir KUTLU

GÜRCÜCE

Kendi Kendine Gürcüce IV 29
Fahrettin ÇİLOĞLU

ÇOCUK

Deda Ena 31
Rüya ÖZKALKAN

Komble 33
İrine GOTSİRİDZE

HABER-YORUM

Çveneburi'den Haberler 35
Gürcistan-Türkiye İlişkilerinin Son Dört Yılı 37
I. Forum İnegöl Televizyon ve Basınında 39
Sağlık Bakanı ve İlaç Sanayicileri Gürcistan'ı Ziyaret Etti 40
Türk - Gürcü Kredi Anlaşması İmzalandı 40
Sağlık Alanında İşbirliği 41
Cumhurbaşkanı Demirel Gürcistan'da 43
Memed Abaşidze A.Ü. Sanat Fakültesi Açılıyor 43
Kısa Kısa 44
Rüya ÖZKALKAN

çeneburi'den

Bir yılı daha geride bıraktık. Bu sayısıyla çeneburi ikinci yılını doldurmuyor. Biz daha nice yıllar sizinle birlikte olacağımıza inanıyoruz. Bir önceki sayıda ilk kez dile getirdiğimiz çağrıyı bu sayıda da yineliyoruz. Dergimiz 1995 yılını "şiir ve öykü yılı" ilan etmiş bulunuyor. Gürcüce (ve Gürcü alfabesiyle yazılmış) şiir ve kısa öykülerinizi bize gönderin. 1995 yılının ilk sayısından başlayarak yayımlayalım. Şiir ya da öykülerinizin okunaklı olmasına dikkat ediniz. Ayrıca, adınızı, adresinizi, telefon numaranızı yazmayı unutmayınız. Şiir ve öyküleri başarılı olanlara, 1995 yılı sonunda küçük bir sürprizimiz olacak.

Bildiğiniz gibi, özellikle yılın son ayında Türkiye basınının gündeminde ağırlıklı yer tutan konulardan biri de Çeçenya'daki savaş oldu. çeneburi dergisi olarak öncelikle, sivillere yönelik saldırıları kınıyoruz. Bu savaşta zarar gören, yerlerinden edilen sivillerin acılarını paylaşıyoruz. Öte yandan, şiddete, silaha dayanılarak bütün politikaları da reddediyoruz. Genel olarak küçük gruplardan oluşan Kafkas halklarının silahlı mücadeleyle kalıcı bir sonuca ulaşabileceklerini, ulusal ve demokratik haklarını bu yolla elde edebileceklerini düşünenlerin gerçekçi olmadığını belirtmek istiyoruz. Bunun da ötesinde, bu tür politikalar izleyenlerin en çok kendi halklarına zarar verdiklerini düşünüyoruz. Kafkasya'da bütün sorunların barışçı yollardan, uygar ülkelere, uygar halklara, uygar bireylere yakışır yöntemlerle çözülmesini diliyor, bu yoldaki bütün girişimleri yürekten destekliyoruz. Burada üzülerek yineleyen belirtmeliyiz ki, Abhazya'da "Rusları, Gürcülere tercih ettiklerini" söyleyenler, Rusların desteğinde Gürcülere karşı savaşan Abhazlar ve Kuzey Kafkasyalılar, tercihlerini yanlış yönde kullanmışlardır. "Rusya'nın yönlendirmesi"yle enerjilerini ve güçlerini, Gürcü ulusunun bağımsızlığına karşı bir hareket içinde harcamışlardır. Buna rağmen biz inanıyoruz ki, yüzyıllar boyunca aynı topraklarda bir çatı altında yaşayan Gürcülerle Abhazlar ve Osetler, güçle politikacıların yarattığı yapay anlaşmazlıkları barışçı yollardan asabilir, yaralarını birlikte sarabilirler. Bu şans bizce hâlâ vardır ve kullanılmalıdır.

çeneburi'nin bu sayısında, Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'ne katılmak üzere Tiflis'e giden dostlarımızın doğrudan bu ziyaretle bağıntılı yazıları ağırlık taşıyor. Bunlardan "Tiflis'ten Sarp'a Garip Bir Yolculuk" adlı yazı bir tanıklığın öyküsüdür ve bu yazının, dile getirilen sorunların muhatabı olan yetkililere de ulaşacağını umuyoruz. Sarp Sınır Kapısı'nın Gürcüstan tarafındaki yaşanan olumsuzluklara değinen bu yazının konusunu oluşturmamakla birlikte, atv'de A Takımı'nın 2 Ocak 1995'te yayımlanan haber programında, Sarp Sınır Kapısı'nın Türkiye tarafında da benzer sorunlar olduğunu izlemiş bulunuyoruz. Bu türden sorunların iki ülke arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkilediğini düşünüyor ve hal yoluna gidilmesini diliyoruz. Dergimizin "Kısa Kısa..." adlı bölümünün kapsamını geçen sayıdan başlayarak genişlettik ve bütün Kafkasya'daki gelişmeleri aktaran bir niteliğe dönüştürdük. Bu sayımızın Etnografya-Folklor sayfaları, yaptığımız çağrı sonrasında bize ulaşan derlemelerden oluşuyor. Bu çabalarıyla çeneburi'ye renk katan Nihal Çelik, Fevzi Çelebi, Muammer Yaman ve Cemal Fahir Kutlu'ya teşekkür ediyoruz.

Bir sonraki sayıda buluşmak üzere... İyi yıllar...

Bu Son İlia Olsun!..

Fahrettin ÇİLOĞLU

Bu yılın mart ayında, İstanbul'un Taksim semtindeki The Marmara Otel'inde yaptığım söyleşide, Giorgi (Gia) Çanturia kendini **cesaretburi** olarak kısaca şöyle tanıtmıştı: "36 yaşındayım. Tarih öğrenimi gördüm, ama meslek olarak politikayı seçtim. 1981'den bu yana Gürcistan Ulusal Demokratik Parti başkanıyım. Siyasi nedenlerle üç kez tutuklandım. Tiflis'te doğdum ve orada büyüdüm." Bu biyografiye şimdi onun ağzından iki sözcük daha eklemek gerekiyor: "Tiflis'te öldürüldüm."

Giorgi Çanturia'yı 1990'ın eylül ayında Tiflis'te tanımıştım. Gürcistan'ın Sovyet döneminde yaptığı ilk çok partili seçimlerin hemen öncesiydi. Çanturia ve Gamsahurdia ile birer söyleşi yaptım ve bu söyleşiler seçimlerden bir gün önce, 27 Ekim 1990'da **Cumhuriyet** gazetesinde yayımlandı. Çanturia o tarihte, Ulusal Demokratik Parti'nin ağırlıkta olduğu Ulusal Forum'un da lideriydi. Çanturia, Yüksek Sovyet için yapılan 1990 seçimlerini, komünistlerle aynı sandalye için mücadele etmeyeceğini söyleyerek boykot etti. Giorgi Çanturia o tarihte 30 yaşındaydı ve o yaşta birinin bir parti genel başkanı olması beni şaşırtmıştı. Oysa o dokuz yıldır, yani 21 yaşından beri parti genel başkanı olarak "yeraltında" siyaset yapmıştı.

Ekim ayında, Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin davetlisi olarak bulunduğumuz Tiflis'te, Çanturia'yı da bir nezaket ziyaretinde bulunmuştuk. Gerek İstanbul'daki söyleşide, gerek bu son görüşmede Çanturia, henüz devlet olmamış bir ülkenin sorunlarını dile getirmişti.

BBC Türkçe Yayınlar Servisi'nin 3 Aralık'ta saat 18:00'de verdiği akşam haberlerinde Çanturia'nın Tiflis'te, silahlı saldırı sonucunda öldürüldüğünü öğrendik. Haber aynen şöyleydi: "Eski Sovyet cumhuriyetlerinden Gürcistan'da, önde gelen bir muhalefet politikacısı başkent Tiflis'te vurularak öldürüldü. Giorgi Çanturia adlı muhalefet politikacısı Ulusal Demokratik Parti'nin lideriydi ve örgütü suça karşı açıkça mücadele yürütmüyordu. Olayda silahlı kişiler Çanturia'nın otomobiline ateş açtılar. Çanturia'nın eski başbakan yardımcılarından olan eşi İrina Sarişvili de olayda yaralandı. Saldırının sorumluluğunu üstlenen olmadı. Ancak BBC'nin Moskova'daki muhabiri, Giorgi Çanturia'nın Mhedrioni adlı milis örgütünün dağılmasına çalıştığını ve olayla ilgili kuşkuların bu örgüte yöneleneceğini belirtiyor."

Çanturia, 1980'ler ve 1990'ların başlarında, Gürcistan'ın bağımsızlık mücadelesinde önde gelen iki politikacıdan biriydi. Ancak Gamsahurdia ile, birbirlerini "Moskova'nın adamı" olmakla suçlama noktasında varan bir uzlaşmazlık içindeydi. Çanturia, Gürcistan'ın bağımsızlığını talep eden ve anti-Sovyet bir söylemle ortaya çıkan partisinin 1983'te düzenlediği ilk gösteride tutuklanmış ve Rusya'da hapis yatmıştı. Son olarak ise Gamsahurdia dönemininde tutuklanmış. Gamsahurdia'yı deviren silahlı hareketin başlamasından bir süre sonra serbest kalmıştı (Kasım 1991). Sevardnadze ile, Gamsahurdia'nın devrilmesinden sonra Ocak 1992'de ilişki kuran Çanturia, Gürcistan'ın yeniden yapılanması sürecinde Sevardnadze'ye destek verdi, eşi İrina Sarişvili de başbakan yardımcılığını üstlendi. Gürcistan'ın BDT'ye sokulmasından sonra Sevardnadze yönetimine karşı muhalefet başlattı. İrina Sarişvili de görevinden istifa etti. Çanturia, partisini yeni seçimlere hazırlıyor, ülke yönetiminde daha etkili bir konuma gelmeyi tasarlıyordu.

Gürcistan, bağımsızlık yolunda çok "kayıp" vermiş bir ülke, belki de vermeye devam edecek... Sovyetler Birliği'nin dağılması sürecinde, Gürcistan'ın bağımsızlığını amaçlayan "anti-komünist" mücadelede üç kişi sivrilmişti: Merab Kostava, Zviad Gamsahurdia ve Giorgi Çanturia. Şimdi üçü de hayatta değil. İlk olarak, Gamsahurdia'nın 1970'lerdeki yakın mücadele arkadaşı Merab Kostava 1989'da kuşkulu bir trafik kazası sonucunda öldü. Bu yılın ilk günlerinde ölen Zviad Gamsahurdia'nın nasıl öldüğü hâlâ açıklığa kavuşmuş değil. Ve şimdi de Çanturia: kimin ya da kimlerin öldürdüğü, belki de hiç bilinmeyecek. Böylesi ölümler, Gürcistan'ın, Gürcü insanının kaderi mi? 19. yüzyıl Gürcü ulusal uyanışının ve bağımsızlık hareketinin önderi, ünlü yazar Ilia Çavçavadze de 1907 yılında, Tiflis yakınlarındaki evinin önünde benzer bir biçimde öldürülmüştü; bu cinayet bugün bile açıklığa kavuşmuş değil.

Giorgi Çanturia, son Ilia Çavçavadze olsun!

Geçiş Dönemi

Aykut KUMBAROĞLU

Dünya bir geçiş dönemi yaşıyor. Geçiş dönemleri hep sorunlu olmuştur. Eski döneme hükmeden kuralların yerine yenilerinin bir çırpıda konulamayışı bu sorunun temel kaynaklarından biridir. Kurala mahkum bir olgu olarak alabileceğiniz toplum düzeni, kuralsızlık halinde, barındırdığı tüm ilişkiler yönünden olumsuz etkilenir. Üretim ilişkileri durur, aile ilişkileri zayıflar, insanlar körelir, "**mantık**" azalır... Böylece bir çöküntü ortamında insanlar tutunabilecekleri bir inanç sistemi ararlar. Çünkü yaşanılanı renklendirecek maddi olgular yetersizdir. Elde mevcut tek sermayeye yönelirler: **Duygulara!** Böyle bir ortamdır ki bugün Orta Asya'dan Kafkaslar ve Balkanlara kadar uzanan bir coğrafyada yeni bir düzen kurma telaşı içindeki toplumlarda "**mini milliyetçilik**" namında yeni bir olgunun oluşumunu hazırlanmıştır. Tamamen bilinçsizce, kendiliğinden ortaya çıkan bir olgu değildir bu. Aksine bir şeylerin devamıdır ve yönlendirilmeye çok müsaittir. Bu ülkelerin politikacılarında akademisyenleri de bunun yakinen farkındadır.

Ne yazık ki, basın yayın ile ulaştığımız "etnik temizleme" mekanlarına görüntüleri sadece yüreğinizi kabartıyor. Bu eylemleri gerçekleştirenlerin insan olduğunu da düşününce, insanlığımızdan utanıyoruz. Oyunun kumandasına ulaşamadığımız bu ortamda nedir elimizden gelen? Nefret etmek! Nefret ediyoruz. Diğer yandan, en önemlisi bu olaylar insanların hafızalarına nakşediliyor. Çok zor silinecek bir şekilde. Gelecek yıllarda nefretlerin taze tutulması amacıyla yıldönümlerinde yas tutulacak. Anneler çocuklarına anlatacak. Çocuklar babalarından cephe ve esir kampı anılarını dinleyecekler. İlkokul kitaplarında genç dimağlara işlenecek. Şiirler de duygu kabarmacak. Tüm dünyadaki değişken yapı yerini yeni bir dengeye bırakıp da yıllar önce bu ezaları çekenler güçlü kozlarla sahneye çıktığında oyun tekrarlanacak. Belki insanlar aynı olmayacak, belki silahlar farklı olacak, belki işkence için yeni metodlar denenecek ama muhtemelen mekanlar aynı olacak.

Son birkaç yıldır yaşananlardaki sırrı bu çerçevede bakınca diyaframın renklendiğini farkedebiliriz. 20. yüzyılın başında son iki yüzyıldır süren devrimler sürecine bir son halka eklendi. Rosya İmparatorluğu'ndan dünyaya yeni bir sesle seslenildi. Bu "işçilerin" sesiydi. İsimlerini sosyalist koymuşlardı. Eşitlikçi, hakça, adil bir düzende refah vaadediliyordu. 20. yüzyılın başı da bir geçiş dönemi idi. Yeni bir düzene geçildiğinde dünya kendini faşizmin tahribatını temizlerken, "soğuk savaş" denen bir ortamın içinde buldu. Soğuk savaş ve bu savaşın oluşum sürecini hazırlayan yıllarda, dünyada baskı vardı. 1900'lerin başındaki geçiş dönemi belirsizlikleri, bu baskının yardımıyla küllendirildiler. Çünkü doğal gelişim süreçlerinin önü tıkanmıştı. Adeta dünya toplu olarak zorlu bir uykuya yatırıldı. Fakat "zalar, her zaman karşıtlarını bulur" kuralının gereği, bu uyku bir gün sabaha ulaştı. Bu birdenbire de olmadı. Nasıl gün doğarken önce alacakaranlık, sonra seher, sonra da ilk ışıklar beliriyor. Bunun gibi gelişen bir süreç, 1900'lü yılların son çeyreğinde kendini hissettirmeye başlayan bir uyanma süreci. Ve bugün, ikibinli yıllar için her alanda hedeflerin belirlendiği, ve 2000'in bir logo halinde hep tekrarlandığı şu günlerde bu insanlar tarihle ve tarihte yaşıyorlar. Geçmiş ve gelecek köprüsünde bir terslik var. Köprü güvenilecek bir görünüm vermiyor. Köprüyü kurmaya çalışanlar malzemeden çalıyorlar gibi. Korkulur ki, köprü yaz yağmurlarına bile dayanamayacak. Tarih her zaman kendinin tekrarlanması gibi bir diretme içinde değildir. Aksine tekamülün sebebi tekrarı aşmak ve yeniliğe ulaşmaktır.

İnsanlığın huzuru tekamülcülerle, tekrarcılar arasındaki kavgada kimin galip geleceğine bağlı gibi gözüküyor. Tekrarcılar direngen, tecrübeli, kavgacı ve gözükara. Tekamülcüler ise acemi, pısırık ve çelimsiz.❑

Tüm Gürcüler Dünya Kongresi I. Forumu Yapıldı

F. ÇİLOĞLU – H. ÇELİK

Gürcüstan'ın bağımsızlığı ve yeniden kuruluşu sürecinde, yeni sivil kurumlar da ortaya çıktı. Bunlardan biri Kovelta Kartvelta Msoplio Kongresi, yani Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'dir. Ünlü sinema yönetmeni Rezo (Revaz) Çheidze'nin öncülüğünde kurulan kongre, değişik zamanlarda dünyanın çeşitli ülkelerine dağılmış bulunan Gürcülerle ilişki kurmayı, birlik ve dayanışma sağlamayı amaçlıyor. Tüm Gürcüler Dünya Kongresi, bu amaca yönelik olarak ilk adımını attı ve 10-16 Ekim 1994'te Birinci Forumu'nu gerçekleştirdi. Foruma başta Türkiye olmak üzere, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, İtalya, İspanya, Azerbaycan, Ermenistan, Almanya, Arjantin, Macaristan, Belçika, Hollanda, Rusya Federasyonu, Özbekistan, Polonya, Yunanistan gibi ülkelerde yaşayan Gürcüleri temsilen çok sayıda kişi katıldı.

Forumun en kalabalık grubunu, Türkiye'den gidenler oluşturdu. Nibat Gökyiğit, Ali Rıza Çarmıklı ve Nurettin Çarmıklı gibi işadamları, Karadeniz Orkestrası, Kafdağı Müzik Topluluğu ve çeneburi

Şevardnadze: "Demokratik Bir Gürcüstan İçin Elele"*

Her şeyden önce Gürcüstan devlet yönetimi ve her vatandaşımız adına değerli konuklarımızı içtenlikle, gönülden ve samimi duygularımla selamlamak istiyorum. Ben, 22 ülkeden katılım olduğunu sanıyordum, ama burada temsil edilen ülkelerin bayraklarını sayınca 34 ayrı ülke olduğunu anladım. 34 ayrı ülkeden gelip bu güç koşullarda bizi onurlandıran konuklarımıza teşekkür ediyorum.

Bizzat bu Forum'un toplanmış olması gerçeğini selamlamak istiyorum. Biraz önce burada söylendiği gibi Gürcüstan'ın üç bin yıllık devlet tarihinde bu ilk deneyimdir. Dünyamızın her köşesinden Gürcüler, Gürcü olarak kaydedilmeyen ancak Gürcü kanı taşıyan ve kendisini Gürcü olarak hisseden ve Gürcüstan'ı anavatanı sayan insanların burada biraraya gelmesini, bu tarihi olguyu selamlamak istiyorum.

Dün akşam çok düşündüm, ama aklımdan geçen her şeyi burada söylemeye kalksam konuklarımıza konuşma sırası gelmez. 1950'li yılları anmsamadan edemeyeceğim. 1956 yılında

Forum Gürcistan Dostluk Konağı'nın açılış yürüyüşü

dergisi grubundan oluşan 45 kişilik topluluk, 8 Ekim'de özel bir uçakla Tiflis'e uçtu. Topluluk, Tiflis Havalimanı'nda geleneksel giysiler içindeki gençlerin sunduğu çiçekler ve opera sanatçılarının canlı olarak seslendirdikleri parçalarla karşılandı.

Kongre etkinlikleri 10 Ekim pazartesi günü Tiflis'te, Özgürlük Meydanı'ndan hareketle Rustaveli Caddesi boyunca yapılan bir yürüyüşle başladı. Bütün davetlilerin katıldığı yürüyüş, Filarmoni Binası'nın önünde tamamlandı. Filarmoni Salonu'nda yapılan açılışta, açılış konuşmasını Kongre Başkanı Rezo Cheidze yaptı. İlk konuşmacı olarak kürsüye davet edilen Gürcistan Ortodoks Kilisesi Patriği II. İlia, barış mesajı yüklü konuşmasında davetlilere, kendilerinin konuk değil, ülkenin gerçek sahipleri olduğunu söyledi ve devamla, "Gün, ülkem benim için ne yapıyor demeye günü değil, ben ülkem için ne yapıyorum, ne yapabilirim deme günüdür" dedi.

Forum'un ikinci konuşmacısı olarak kürsüye çıkan Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, kürsüye çıkmadan önce sahnede-

çalışmaya başladığımda bir form doldurma zorunluluğu vardı ve eğer hafızam beni yanıltmıyorsa bu formda yanıtlanması gereken 32 soru vardı. Bir zamanlar bu soruların cevaplarını ben de takip edip dikkate almak zorundaydım. Sorulardan biri, 4. veya 5.'si, yurtdışına göçmen giden akrabalarımızın olup olmadığıydı. Eğer yurtdışına göçmen gitmiş akrabanız var idiyse, bütün işlerimiz artık mahvolmuş demekti. Neden mi anımsadım bunu? Her şeye rağmen şu anda burada Tanrı'ya inanan, birbiriyle kan bağı olan ve kardeşlik duyguları besleyen Hıristiyan, Müslüman, Musevi veya diğer dinlerden insanlar bir araya geldik ve çok değişik ülkelerden öyle geldik ki ülkemiz arasındaki sınırları hissedemedik bile. Değişik inançlara sahip olan bizler mucizelere inanıyoruz. Sunu söyleyeyim ki, son on yılda gezegenimizde, bütün dünyada meydana gelen gelişme, insanlık tarihinin en büyük mucizelerinden biridir. Gezegenimiz bölük pörçük değil, insanlık düşman kamplara bölünmüş değil. Ülkesel olarak birleştik ve birlik olduk. Çatışmalarla, devrimlerle ve kanla dolu 20. yüzyılı layıkıyla uğurlayıp 21. yüzyıla layıkıyla girelim diye birlik olduk. Gerçekten birlik ve insanlığın bütünleşmesi için, ortak amaç ve ortak hedefe varmak için birleştik.

Biz insanlar hangi inanca ait olursak olalım, hangi ulusun evladı olursak olalım, hangi ülkeden olursak olalım, gezegenimizi tüzüklüde korumak zorundayız, evrenimizi korumak zorundayız ve gelecek nesillere pekişmiş bir barışı bir yaşam kucak, insanca bir yaşam biçimi ve insanca birlikte varolmanın kurallarını olarak bırakmak zorundayız. Bu bizim insanlığa borcumuzdur. Sanırım günümüzün büyük değişimlerinin temeli olan yeni düşünce tarzı işte bu-

ki bayrakları saydığını, buna göre 34 ülkeden katılımın olduğunu, böyle bir seyin Gürcüstan tarihinde ilk kez gerçekleştiğini söyledi. Sevardnadze şöyle devam etti: "Bizzat bu Forum'un toplanmış olması gerçeğini selamlamak istiyorum. Biraz önce burada söylendiği gibi Gürcüstan'ın üç bin yıllık tarihinde bu ilk deneyimdir. Dünyamızın her köşesinden Gürcüler, Gürcü olarak kaydedilmeyen ancak Gürcü kanı taşıyan ve kendisini Gürcü olarak hisseden ve Gürcüstan'ı anavatanı sayan insanların burada birarıya gelmesini, bu tarihi olguyu selamlamak istiyorum." Sevardnadze konuşmasının sonlarına doğru, "Benim sevgili kardeşlerim ve dostlarım, sizin nerede yaşıyorsanız, hangi topraklarda doğduysanız veya hangi ülkenin vatandaşlığını aldıysanız, o ülkenin yurtseveri olmanız ve o ülkeye layıkıyla hizmet etmeniz gerekir. Bu aynı zamanda anavatanınız Gürcüstan'a bağlılığınızın ve Gürcüstan'ın büyüklüğünün de bir göstergesi olacaktır." dedi.

Konuşmayı dinleyen Sayın Patrik ve çevresindekiler çeşitli grafiler

Türkiye'den giden Gürcüler adına Işadamı Nihat Gökyiğit konuştu. Gökyiğit, daha çok Gürcüstan'la ticari ilişkiler üzerinde durdu. Gürcüstan'ın aydınlık bir geleceğinin olduğuna inandığını, içinde bulunulan sıkıntıları aşma potansiyeline sahip olduğunu belirtti.

Forum'un birinci günü, başka konuşmacılar da vardı. Konuşmacılardan biri olan ünlü Gürcü yazar Niko Nikoladze'nin torunu Niko Nikoladze, konuşmasını tamamlayamadan gözyaşları içinde kürsüden ayrılmak zorunda kaldı. Söylediği son sözler, Gürcü okullarında okutulan ilk kitap (alfabe) olan Kartuli anbani'nin ilk sözcükleriydi: "ani ani" (ou menekşe).

İlk günün ikinci bölümü gösterilerle sürdü. Gerçek anlamda profesyonel bir topluluk olan Amerikalı Gürcü halk şarkıları topluluğu son derece etkileyici, coşkulu bir konser verdi. KEİ Karadeniz Orkestrası ve Kafdağı Topluluğu da seslendirdiği parçalarla güne anlam ve renk kattı. Gürcüstan Halk Şarkıları ve Dansları Devlet Topluluğu ise, davetlilere belki de hayatlarının en coşkulu anlarını yaşattı. Korsika Gürcü halk şarkıları topluluğu da aynı şarkıları hem Gürcüce hem de Korsika dilinde seslendirerek iki halk arasındaki dostluğu ve kardeşliği vurguladı. Forumun birinci günü, akşam saatlerinde Patrik II. İlia'nın Sioni Katedrali'nde verdiği resepsiyonla sona erdi.

---

dur. Büyük bir imparatorluğun yıkıntıları üzerinde Avrupa ve Asya'da 15 bağımsız ülkenin doğuşu gibi büyük, mucizevi değişimin adıdır yeni düşünce tarzı. Bu mucizenin altını çizmek istiyorum ve bu mucizeyi bugün bir daha selamlamak istiyorum.

Bu mucize olmasaydı, Sayın Patrik de dahil olmak üzere bugün burada konuşanlar değişik etnik ve inançta insanların birlikte yaşadığı ülkemizin, Gürcüstan'ın bağımsız bir ülke, bağımsız bir devlet olduğunu söyleyemezlerdi. Benim sevgili dostlarım, konuklarım, bugün biz çok zor koşullar altındayız. Ülke büyük yaraların izlerini taşıyor. Burada da, başkentte bir iç savaşın izlerinin farkına hepiniz vardınız. Toprak itibariyle ülke bölünmüş durumdadır. Ancak ben ısrarla inanıyorum ki, biz özgür bir ulus ve özgür bir devletiz ve artık gerçekleşen mucizeye nasıl inanıyor isem, derinden inanıyorum ki 21. yüzyılda birlik olmuş, toprak bütünlüğü yeniden sağlanmış, kalkınmış ve demokratik bir ülke olarak gireceğiz. Bu, böyle olacak!

Bizim en büyük yaramız, Gürcü-Abhaz anlaşmazlığıdır. Biz, çağdaş uygarlığın ilkelerini benimseyen bir ulus olarak bu anlaşmazlığın barışçal yöntemlerle çözümlenmesi yolunu seçtik. Eminim ki Abhazlar da bu yola gelecektir. Biz, iki halk olarak bu ağır olan bu yaramızı sarar ve sağaltırız. Aynı şekilde inanıyorum ki, Gürcü-Oset anlaşmazlığı da yalnızca güç politikacıların yarattığı yapay bir anlaşmazlıktır. Gürcüler ile Osetlerin ve Gürcüler ile Abhazların paylaşamadıkları hiçbir şey yoktur. Yüzyıllar boyunca bir ve aynı topraklarda bir çatı altında yaşadık ve bu dönem yeniden gelecek. Dostça, kelimenin tam anlamıyla akraba olarak ve ruhsal akrabalar olarak birlikte yaşamaya devam edeceğiz.

yonla son buldu. Kafdağı Müzik Topluluğu ile öteki müzik toplulukları bu resepsiyonda da birer konser sundular.

Forum'un ikinci günü, 11 Ekim'de Abhazya'dan yerlerinden edilen mülteciler adına düzenlenen müzenin açılışı yapıldı. Sioni'de bir dinsel tören düzenlendi. Üçüncü günden başlayarak Tiflis dışındaki program uygulandı. Kutnisi ve Zugdidi kentlerine gidildi. Zugdidi'de Başbakan Patsatsia görkemli bir yemek verdi. 13 Ekim'deki durak Batum'du. Kongre topluluğu, hava koşullarının olumsuz olması nedeniyle Batum'dan Tiflis'e karayolu ile dönmek zorunda kaldı. 15 Ekim'de, Tiflis'in yaylası sayılabilecek Tabahmela Köyü'ndeki devlet konukevinde, bakanların da katıldığı basın toplantısı yapıldı. Basın toplantısında Gürcistan'ın iç sorunlarından dış ilişkilerine değin çeşitli konular değerlendirildi ve tartışıldı. Çevneburi dergisi adına yöneltilen bir soru üzerine başbakan Çikvnidze, Gürcistan'ın bugün en iyi ilişki kurduğu ülkenin Türkiye olduğunu ve bu ilişkinin başka ülkelere de örnek oluşturabileceğini söyledi.

Kongre'ye davetli olarak katılan Kafdağı Müzik Topluluğu

Tabahmela'daki toplantının sonunda, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı'na ve Abhazya halkına yönelik barış ve kardeşlik çağrısı yapan bir bildiri okundu ve bildirinin ilgili yerlere gönderilmesine karar verildi. Tüm Gürcüler Dünya Kongresi Prezidyumu oluşturuldu ve prezidyuma Türkiye'den Fahrettin Çiloğlu, Basın Komisyonu'na da Hayri Bayrioğlu seçildi.

Forum 16 Ekim'de Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, Patrik II. Ilia, bakanlar ve sanatçıların da katıldığı bir kokteyl ile son buldu.

Forum'dan sonra, 17 Ekim'de Tüm Gürcüler Dünya Kongresi Başkanı Rezo Cheidze'ye kongre merkezinde bir teşekkür ziyaretinde bulunduk. Kendisiyle Tüm Gürcüler Dünya Kongresi üzerine ve Forum'u değerlendiren bir söyleşi yaptık. Cheidze söyleşiyi şu sözlerle noktaladı: "Türkiye'deki kardeşlerimizi sevgiyle kucaklıyor ve birbirimizi koruyup kollamaya davet ediyoruz."

Son olarak hepinize şunu söylemek istiyorum: Sizler buraya değişik ülkelerin vatandaşları olarak teşrif ettiniz. Değişik ülkelerin temsilcileriniz. Kiminiz Hristiyan, kiminiz Müslümansınız, kiminiz başka dinlere inanıyor. Bizim kanımız, canımızsınız, ancak Fransa, ABD, Rusya, Türkiye, İran ve daha birçok değişik ülkenin temsilcileriniz. Bu insanların çoğunluğu o topraklarda dünyaya geldiler. Onların vatanı, doğdukları yer olan o topraklardır ve Gürcistan onlar için anavatandır. Bunda hiçbir çelişki yoktur. Benim sevgili kardeşlerim ve dostlarım, sizin nerede yaşıyorsanız, hangi topraklarda doğduysanız veya hangi ülkenin vatandaşlığını aldıysanız, o ülkenin yurtseveri olmanız ve o ülkeye layıkıyla hizmet etmeniz gerekir. Bu aynı zamanda anavatanınız Gürcistan'a olan yurtseverlik duygularınızın ve Gürcistan'ın büyüklüğünün de göstergesi olacaktır.

Bugün bu salonda toplandınız, kentte değişik yerlerde ikamet ediyorsunuz. Eminim gelecekte burada daha iyi bir ortamı bulacaksınız. Sizleri daha cömertçe ağırlamak imkanımız olacak. Gürcü karakterini sergileme imkanlarımız daha çok olacak, ki biz bunu genel olarak çok seviyoruz. Gelecekte bu da olacak. Benim bugünkü Forum'un organizatörlerinden ricam, ruhsal birliktelikleri olan, kan bağı ile bağlı insanların birleştirildiği bu toplantıların geleneksel hale getirilmesidir. Hep birlikte birlik, dirlik ve bütünlük içinde olan demokratik bir Gürcistan yaratmak için hayal edelim, çalışalım ve bunun mücadelesini verelim. Teşekkür ederim.

**10 Ekim 1994 tarihinde Tiflis'te yapılan "Tüm Gürcüler Dünya Kongresi Birinci Forumu"nun açılışında Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin yaptığı konuşma*

Rezo Çheidze ile Kongre Üzerine

Fahrettin ÇİLOĞLU

- Sayın Çheidze, Tüm Gürcistan Dünya Kongresi'ne katıldık ve bir hafta boyunca burada ağırlandık. Önce bize gösterdiğiniz konukseverliğe teşekkür etmek istiyoruz. Kongre fikrinin nasıl ortaya çıktığı I. Forum'dan neler beklediğiniz ve beklentilerinizin ne derece gerçekleştiği konusunda düşüncelerinizi alabilir miyiz?

- Herşeyden önce Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan her Gürcü'yü selamlamama izin verin. Muhakkak ki bizim bu buluşmamız büyük sevinç ve duygu yoğunluğu yarattı. Bundan zaman sonra, eminim sonunda Dünya Gürcüleri böylesi bir forumda bir araya gelebildik. Bildiğiniz gibi, Türkiye, Fransa, ABD, İspanya, İtalya, Rusya, Azerbaycan, Ermenistan, Arjantin, Çin ve birçok diğer ülkeden heyetler geldi. Bu çok büyük mutluluk verici bir olgu idi. Millet mutlaka bütünlüğünü duyumsamalı, ana fikir budur. Millet bütünlük duygusunu yaşadığında, farklılık gibi görünen ayrımlar da önemini yitirir. Örneğin ben Hıristiyanım, siz Müslümansınız veya Katolik de olabilirsiniz. Bu bir farklılık değildir. Önemli ve asıl olan ayrı milletin üyesi olmamızdır. Biz böyle düşünüyoruz ve soydaşlarımıza nerede yaşarlarsa yaşasınlar bu açıdan bakıyoruz ve eminim ki Gürcistan'da bu fikir sağlam bir biçimde yerleşmiş, pekişmiştir. Bizim bu toplantımızın amaçlarından biri de kendinizi, birliktelikte, birarada hissedebilmekti. Nasıl ve hangi konularda birlikte olduğumuzu hissedecektik? Bildiğiniz gibi Sovyet imparatorluğunun dağılması basit bir süreç olarak çıkmadı karşımıza. Bu oldukça karmaşık ve güç bir süreç olarak çıktı ve birçoğumuz bu çöküşün yıkıntılarının altında kaldı. Bu yıkıntıların altında kalanların ilklerinden biri de Gürcistan oldu. Bir siyasi düzenden ve ekonomik yapıdan ikincisine geçişin karşısında büyük engeller çıktı. Geçiş ve geçişin nasıl olacağı önceden düşünülmüş, planlanmış, belirlenmiş değildi. Aksini düşünürsek bunun böyle gelişmesinin kasten planlanmış olması da muhtemeldir, ki bu durumda milletin belini doğrultmaması için insani ve ruhsal birikimlerinin uzunu ölçüde tahrip edilmiş olması düşünülmüş olmalıdır. Bu, gözardı edilmemesi gereken ihtimaldir. SSCB'yi yıkmayı kafasına koyan bunu böyle düşündü. SSCB yıkılacaktı, ancak bağımsızlık isteyen milletler de uzun zaman ileç edilecekti. Her türlü süreç, birtakım öncü güçlerin yönlendirmesini gerektirir. Herhangi bir şeyi birdenbire yıkmak da, yapmak da doğru değildir. Bizde ise böylesi bir yıkım gerçekleşti. Herşeyi yeni sisteme geçirecek kılavuz bir kuvvet yoktu Gürcistan'da ve gördüğüm kadarıyla diğer cumhuriyetlerde de böyle bir güç çıkmadı. Böyle bir gücün olmaması düşünülebilir mi? Düşünün ki, İspanya'da Franko diktatörlüğü çökmekteyken, bizzat Franko, İspanyol Kral Hanedanının temsilcisi Huan Karlos'u kendisi hayattayken kral ilan etti. Bu yüzden İspanya'da diktatörlükten demokrasiye geçiş kansız bir biçimde gerçekleşti. Çünkü en yüksek yönetim kademesi belirlenmişti ve daha sonra da onun çatısı altında bildiğimiz süreç tamamlandı. Bizde bu çatı yoktu ve bu yüzden burada her isteyen her dileği için kanatlarını açmaya başladı. Herkes

birşeydi, herkes birilerini yönetiyordu, her ufak birşeylerin ve birlerinin öndeleriyle doluydu. Bu ise doğal olarak tam bir anarşiydi. Bu anarşi ülke çapına yayılınca, onu yönlendirmek ve disipline etmek imkansız bir hal aldı. Aynı zamanda böyle bir durumda biz özelleştirmeyi ve yeni pazar ekonomisini karşılıyoruz. Muhakkak ki bu yönde yönetiyoruz ve acelemiz var, ama böylesi koşullar içinde bunu gerçekleştirmek oldukça güç bir iştir. Eduard Şevardnadze gibi çok deneyimli ve prestij sahibi bir adam bile bunu sonuçlandırabilmek için gerekli anahtarı bulmakta bir hayli zorlandı. Şu anda bu süreç aşamalı olarak istikrara doğru gidiyor. Ama önümüzde daha alınacak çok yol var. Sanırım bunu siz de gördünüz. Gürcüstan istikrar yolunu buldu ve hızla bu yolda ilerliyor. Bu da açık bir şekilde hissediliyor ve çok sevindirici bir gelişmedir. Kongre düşüncesi doğduğu anda biz bu forumun düzenlenmesini istiyordük. Yani iki yıl önce. Ancak, Abhazya bölgesinde gelişen bilindiğiniz kanlı olaylar bu forumu o zaman düzenlememize engel oldu. Savaş sırasında böyle birşey düzenlemek, hiçbirimize ancak bir anakronizm olurdu. Şimdi ise bunun için gerekli ortam doğmuştu ve forumu gerçekleştirdik. Kanımca forum güzel ve verimli de geçti. Halkımız bunu çok büyük bir sevinçle karşıladı ve benimsedi. Gittiğiniz ve bulunduğunuz her yerde halkın bizi nasıl sıcak karşıladığını ve mutluluk gözyaşları döktüğünü kendiniz gördünüz. Halk hında Gürcüstan'ın birlik ve bütünlüğünü algıladı. Moral etkenin büyük bir önemi vardır. Gürcü ulusunun her zamankı yüksek düzeyine yeniden ulaşması gerekli, çünkü tarihi gerçeği ve uygarlığı buna müsaittir. Bu nedenle de yakın bir zamanda tekrar toparlanıp doğrulacağımıza inanmaya hakkımız olduğuna inanıyorum.

Ayrıca bu forumun ülke ekonomisi ve yeni düşünsel açılımlar geliştirecek gelişmeleri beraberinde getirmesini istiyoruz. Bu açıdan da iyi fikirlerin ortaya atıldığını düşünüyorum. Bu arada, bundan böyle Tiflis'te bütün dünyadaki Gürcü çocukları için yaz okulları açılmasını kararlaştırdık. Onlara Gürcü tarihi, kültürünü ve dilini yakından tanıtıp gelecek nesillerin anavatanları ile olan bağlarını güçlendirmeye çalışacağız. Bir başka düşünce de, bir diyaspora televizyonu kurulabilmektir. Bu yolla da birbirimizin varlığından her birimizi sürekli haberdar etmeyi ve Gürcüstan'ı soydaşlarımızın yaşadığı ülkelerin uluslarına daha yakından tanıtmayı amaçlıyoruz.

Tiflis belediyesinin Türkiyeli işadamları ile vardığı anlaşma da ilginç projelerden biridir. Bu proje çerçevesinde ticari ve kültürel faaliyetlerin birlikte yürütüleceği "Gürcü Evi" kurulacak ve bu evin değişik yerlerde şubeleri açılacak.

Gürcüstan'ın ünlü sinema yönetmenlerinden Rezo Çheidze, 8 Kasım 1926'da doğdu. Tiflis Devlet Tiyatrosu Enstitüsü'nde oyunculuk öğrenimi gördü (1943-46). Sonradan birlikte film yönettiği, ünlü yönetmen Tengiz Abuladze ile aynı sıralarda okudu. 1959-53 arasında, Sinema Okulu'nda öğrenim görürken Sergey Yutkeviç ve Mihail Romm'un öğrencisi oldu. 1973 yılında, Tiflis'te Kartuli Pilmi adlı sinema stüdyosunun yöneticiliğine getirildi. 1974-84 yılları arasında, SSCB Yüksek Sovyeti'nde milletvekili olarak bulundu. 1980 yılında, SSCB halk sanatçısı seçildi. 1973 ve 1981 yıllarında Bütün Sovyetler Festival Ödülü'nü, 1986 yılında Lenin Ödülü'nü aldı.

Çheidze, 1955 yılında Abuladze ile birlikte Magdanas Lureryi (Magdana'nın Mavişi) çekti. Daha sonra Çveni Ezo (1957, Bizim Bahçe), Çariskatsis Mama (1964, Askerin Babası), Nergebi (1972, Fidanlar) gibi filmlere imzasını attı. Bunlardan Askerin Babası Türkiye'de de birkaç kez gösterildi. Çheidze, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanan Gürcüstan'ın yeniden kuruluşu sürecine katkıda bulunma düşüncesiyle, "Diaspora Gürcüleri"nin ülkeye desteğini sağlamayı da amaçlayan Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin kurulmasına öncülük etti ve başkanlığını üstlendi.

İspanya'dan gelen Ketevan Bagrationi, önümüzdeki yaz aylarında 30 Tiflis'li çocuğu ülkesinde ağırlamak üzere davet etmiş bulunmaktadır. Bu gibi faaliyetler de son derece güzel eylemlerdir. Umarım gelecekte daha güzel fikirler ortaya çıkacak.

– Sayın Çeheidze, bu kongrenin başkanı olarak Türkiyeli Gürcülere bir mesajınız var mı?

– Tüzüğümüz gereği forumlarımız üç yılda bir düzenlenecek. Böylece her üç yılda bir bir araya geleceğiz. O zamana dek ise kongremizin bölgesel çalışmalara ağırlık vermesi gerektiğine inanıyorum. Öncelikle bu çerçevede Türkiyeli ve Gürcüstanlı Gürcülerin bir araya gelmesi ve daha somut işbirliği imkanlarının belirlemesi gerekmektedir. Düzenlediğimiz bu ilk forum daha çok bir duygu seli içinde geçti, duyguları yoğunlaştırdı. Dünyanın birçok ülkesinden gelen soydaşlarımızla halkın kucaklaşmasıydı bu. Şimdi bir masa etrafında oturup Gürcüstan için yapabileceğimiz yararlı faaliyetleri somut bir biçimde belirlememiz gerekir. Böylesi toplantıları İstanbul, Batum veya Tiflis'te yapabiliriz. Son olarak, Türkiye'deki kardeşlerimizi sevgiyle kucaklıyor ve birbirimizi konuyup kollamaya davet ediyorum.❑

Bir Jübilenin Ardından

Niko Nikoladze

Fahrettin ÇİLOĞLU

Niko Nikoladze'nin adı ve önemi hiçbir zaman unutulmamış; onun, bugün çok değer verilen çalışmalarının önemini sağlığında yeterince anlamış olduğu da söylenemez. Bu ünlü Gürcü yazar ve düşünürün doğumunun 150. yılı jübilesi, 9 Ekim pazar günü, Tiflis'teki Zakaria Paliaşvili Opera ve Bale Tiyatrosu'nda yapıldı. Kutlamaları, Başbakan Otar Patsatsia bir açılış konuşmasıyla başlattı. Bunu dilbilim doktoru Profesör Zaza Abzianidze'nin, Nikoladze'nin yaşamı ve çalışmaları üzerine bir konuşması izledi. Ayrıca Gürcüstan Yazarlar Birliği Başkanı Guram Pancikidze, Gürcüstan Ulusal Kütüphanesi Müdürü Akaki Zoziguri de birer konuşma yaptılar. Jübileye, Tüm Gürcüler Dünya Kongresi temsilcisi, Niko Nikoladze'nin kardeşinin oğlu, Fransa'da yaşayan hekim Revaz Nikoladze de katıldı. Jübile, konserler, halk dansları ve operayla akşama doğru görkemli bir gösteriye dönüştü. Bu konuşmaları ve görkemli gösterileri, Türkiye'den ve başka ülkelerden, Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin I. Forumu'na katılmak üzere Tiflis'le bulunan davetliler de izledi.

Niko Nikoladze (1843-1928), eleştirmen, düşünür ve özellikle 19. yüzyılın son çeyreğinin toplumsal önderlerinden biriydi. Kutaisi lisesinde, Petersburg Üniversitesi'nde okudu. Burada Çernişevski, Dobrolyubov, Belinski gibi Rus sosyal demokratlarının düşüncelerinden etkilendi. 1864 yılında Paris'e gitti ve Hukuk Fakültesi'ne yazıldı. Bu arada Karl Marx'ın düşünceleriyle tanıştı. Paris'ten Cenevre'ye geçti. "Gleba Gantavisupleba Sakartveloşi" (Gürcüstan'da Köylülerin Özgürleştirilmesi) gibi, Gürcüstan üzerine yazılar kaleme aldı. 1870 yılında Gürcüstan'a dönerek toplumsal ve edebi yaşama aktif olarak katıldı. Nikoladze, Gürcü gazete ve dergilerinde 1861 yılında yazmaya başlamıştı. 1868-69 yıllarında **Droeba** adlı gazetede, "Kvelad da Rkinis Gzit" başlığı altında roman ve sanat eleştirileri kaleme aldı. 1870'li yıllarda, Giorgi Tzereteli ve Sergei Meshi ile birlikte **Krebuli** adlı gazetenin önde gelenlerinden biriydi. Bu gazetede, radikal toplumsal görüşlere yer veriliyor, Gürcü edebiyatı üzerine eleştiri yazıları yayımlanıyordu.

Niko Nikoladze, gene Giorgi Tzereteli ve Sergei Meshi ile birlikte, önderlerinden biri olduğu "Meore Dasi" (İkinci Grup) ya da "Ahali Ahalgazrda" (Yeni Gençlik) diye adlandırılan, ulusalcı ve özgürlükçü hareketin programını yayımladı. Yurtseverlik yanı ağır basan bu program, radikal-demokrat bir hareket öngörüyor, aydınlanmacı-ütopik toplumcu ilkelerle dolu teorik çözümler öneriyordu. Nikoladze, halkın sosyal-ekonomik özgürlüğünü, dışa karşı bağımsızlığını tek kurtuluş yolu olarak görüyordu.

Nikoladze, 1878 yılında **Obzori**'yi yayımladı; **Novoe Obozreni**'nin redaktörlüğünü yaptı. Önemli yapıtları arasında, 1875 yılında Fransızca yayımlanan "Dekadan Basını", seçme yazılarından oluşan **Saahalizğo** (1880) ve otobiyografik **Nahuli da Gagonili**'si (Gördüklerim ve Duyduklarım) sayılabilir.

İçinde yaşadığımız yüzyılı öngören görüşlere sahip bir kişilik olarak tanımlanan Nikoladze, her şeyden önce bir yazardı; onun eleştirmenliği ve toplumsal kişiliği de çok önemlidir. 1860'lar ve 1870'ler Nikoladze için oldukça verimli yıllar olmuştur. Çok geniş bir ilgi alanı olan Nikoladze'nin, Şota Rustaveli, Grigol Orbeliani, Nikoloz Baratışvili, İlia Çavçavadze, Puşkin, Lermontov, Tolstoy, Nekrosov, Turgenyev, Byron gibi ünlüler üzerine yazdığı eleştirileri bugün de önemli sayılmaktadır.❑

Ölümünün 10. Yıldönümünde

Nodar Dumbadze

Fahrettin ÇİLOĞLU

"Ağrı, sağ yanında başladı. Birden göğse doğru yayıldı ve sol memenin altında durdu. Sanki biri göğsünü açtı, buruşuk elini içeriye soktu ve yüreği bir üzüm salkımı gibi sıktı..." ve "yürek durdu." Takvim 14 Eylül 1984'ü gösteriyordu. Bu, ünlü ve çok sevilen romancı Nodar Dumbadze'nin yaşamının son günüydü. Dumbadze Tiflis'te Mziuri (Güneşli) adını taşıyan parkta toprağa verildi. Mezarının hemen yanında, **Me, Bebia, İliko da İlarioni** (Ben, Ninem, İliko ve İlarioni) adlı romanının başkişilerini tasvir eden bir anıt dikildi. Dumbadze, çocuk parkı olarak yapılan Mziuri'nin kurulmasına öncülük etmiş, ancak henüz tamamlanmadan ölmüştü.

Yaşamını büyük ölçüde yapıtlarında yansıtan Dumbadze, 14 Temmuz 1928'de Guria bölgesinde doğdu. Daha dokuz yaşındayken, "Büyük Temizlik" sırasında babası kurşuna dizilip annesi de sürgüne gönderilince, Guria'nın Ilidistavi köyünde büyükbabası ve büyükannesinin yanına sığındı. Çocukluğu onların yanında geçti, ilköğrenimini burada yaptı. Lise ve yükseköğrenim için Tiflis'e gittiğinde de, özellikle büyükannesinin desteği sürdü. Tiflis Devlet Üniversitesi Ekonomi Fakültesi'ni bitirdikten sonra, bir lokantada çıkan olaya adı karıştığı için tutuklandı ve bir süre hapis yattı.

Dumbadze, 1950'li yıllarda şiir yazmaya başladı. Onun bu yıllarda mizahi öyküleriyle de ilgilendiği bilinmektedir. Dumbadze'yi yakından tanıyanlar, onu bu yıllarda çok konuşan ve dinleyenleri güldüren biri olarak hatırlıyorlar. Yakın dostlarından biri olan Türkolog Lia Çhaidze o günleri anımsarken şunları söylüyor: "Biz ona, 'Nodari, bunları böyle anlatıyorsun, iyi, güzel. Dinleyenler gülüyor. Ama yaz bunları da bütün insanlar gülsünler' dediğimizde, elini sallar geçerdi. Ama bir yandan da düşünürmüş demek ki, 1960'ta birden **Me, Bebia, İliko da İlarioni** çıktı, çok şaşırdık..."

Me, Bebia, İliko ve İlarioni'yi 1962 yılında **Me Vlediav Mzes** (Güneşi Görüyorum) adlı romanı izledi. Büyük ilgi gören bu yapıtı birçok dile çevrildi. **Güneşi Görüyorum** aynı zamanda, Türkçe'ye çevrilen ilk yapıt oldu. Almancasından çevrilen bu romanın ilk baskısı 1969 yılında yapıldı. Daha sonra ikinci baskısı da gerçekleştirildi (1981). Dumbadze, izleyen yıllarda yayımlanan **Mziani Game** (Güneşli Gece), **Tetri Bayrağebi** (Beyaz Bayraklar), **Nu Geşinia Deda** (Korkma Anne), **Maradisobis Kanuni** (Sonsuzluk Yasası) gibi romanlarıyla ününün doruğuna ulaştı. Bu yapıtları, Sovyet cumhuriyetleri dışında, İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca, Japonca, Çince, Arapça gibi dillere çevrildi.

Otobiyografik bir yapıt olan **Maradisobis Kanuni**'nin başkişisi Başana Ramişvili, "Sovyet devlet terörü yüzünden, suçsuz anne ve babasını kaybederek en büyük darbeyi yiyenlerden biridir. Buna karşın, kin ve intikam gibi duygulardan uzak durur ve bir aydın olarak bu tarihsel çelişkinin çözümlenmesi ve böyle hataların yinelenmemesi için Sovyet

yönetim kadrolarına girer. Bu davranışı bir onlarda sağduyunun ve hümanizmin doruk noktasıdır." **Maradisobis Kanuni**, yazarın Türkçeye çevrilen ikinci yapıtıdır ve 1990 yılında **Sonsuzluk Yasak** (Sonsuzluk Yasası olmalıydı) adıyla basılmıştı. Dumbadze'nin Türkçeye kazandırılan üçüncü kitabı, uzun bir öykü olan **Kukuraça** da aynı yıl yayımlandı.

Nodar Dumbadze, 1967-72 arasında Tiflis'te **Niangi** dergisini yönetti. Tiflis Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Güreüstan Yazarlar Birliği başkanlığı, SSCB Yazarlar Birliği yönetim kurulu üyeliği, birkaç dönem Güreüstan Yüksek Sovyeti'nde milletvekillik yaptı.Yapıtlarıyla Sovyetler Birliği Komsomol ve Güreüstan'da Şota Rustaveli ödüllerini aldı. **Maradisobis Kanuni** adlı yapıtı, Sovyetler Birliği'nde en büyük edebiyat ödüllerinden Lenin Ödülü'ne değer görüldü ❑

Cep Telefonunda Ekonomik İncelik

Eni Sadece 2 cm.

Yurt Çapında Yaygın Teknik Servis Desteği ile Çalınmaya ve Hasara Karşı 1 Yıl Sigortalı Netaş Her Cep İçin İdeal GSM Cep Telefonu

Netaş

Yetkili Satıcısı

LİDER ELEKTRİK

Sakarya Cad. No: 98/2
Adapazarı
Tel: 277 84 27 - 272 88 66
274 66 48
Fax: 271 46 48

Gürcü El Gölgesi Tiyatrosu

Budrugana

Fahrettin ÇİLOĞLU

Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin I. Forumuna katılmak üzere gittiğimiz Tiflis'te, 10 Ekim günü Gürcü El Gölgesi Tiyatrosu Budrugana'nın gösterisini izleme şansını da bulduk. Topluluk, özellikle konuklar için üç oyun sergiledi. İlki, bir yavru ayının ormanda geçirdiği bir günü konu ediyordu. Oyunda canlandırılan ayı, ağaçlar, ördek ve kuş figürlerinin yalnızca çıplak ellerle biçimlendirilerek gölgelerinin perdeye yansıtıldığına inanmak çok güçtü. Özellikle ayının yürürken ayrıntıya sayılabilecek vücut hareketlerinin bile bu yolla perdeye aktarılmış olmasından çok etkilendik. Bu oyunda yalnızca müzik ve efektler kullanılmıştı. Bir Gürcü masalının anlatıldığı ikinci oyunda yine hayvan figürleri canlandırılmıştı: Köpek, horoz, tilki... Oyunun anlatımı, arada bir kısa sözlerle destekleniyordu. Köpek ve horoz kendileri için bir köy kurmaya karar veriyorlar. Değişik ton ve biçimlerde köpek havlıyor, horoz da ötüyordu. Uzun süre aç dolaşan tilki, yiyecek bulma umuduyla onlara katılıyor. Ama asıl niyetinin köy kurmak değil, horozu yemek olduğu anlaşılınca köpek tarafından hırpalanarak köyden atılıyor. Üçüncü oyun olarak pop müziği eşliğinde dans eden hayvan figürlerini izledik. Gölgelerin bu kadar güzel dans edebileceğini hiç düşünmemiştik. Gösteri tamamlandığında, hem büyük keyif duyduk, hem de gururlandık!.. İtiraf etmeliyiz ki aynı zamanda büyük bir şaşkınlık içindeydik.

Geçen yıl Amerikan Kukla Festivali'ne katılan Budrugana, 1982 yılında Tiflis'te kurulmuş. Tiyatronun yönetmeni Gela Kandelaki, ünlü bir film yapımcısı. Animasyon Okulu'nun kurucusu; aynı zamanda Gürcüstan Devlet Tiyatrosu Enstitüsü'nde profesör olarak görev yapıyor. Yönetmen yardımcısı ise Nugzar Peronidze. Gölge tiyatrosunun önde gelen oyuncuları Ia Eluaşvili ve aynı zamanda bir dansçı olan Marina Gviçia, daha tiyatronun kuruluş aşamasında katılmışlar Kandelaki ve Peronidze'ye. Bu dörtlü, şimdilik ön kişiden oluşan gruba bütün üyelerini eğitip yetiştirmişler. Vahtang Kotahidze, Sopiko Sharulidze, Maka Lortkipanidze, Giorgi Maşavariani, Mzia Meçedlişvili, İlona Gviçia, Elena Pipia, Ketevan Şavdia grubun öbür üyeleri.

Bir profesyonel topluluk olan Budrugana, Sovyet döneminde baskı altında tutulduğu için galayı 1991 yılında Paris'te yapmış. Topluluğun üyeleri, ressam, canlandırmacı, filolog, yönetmen, dişçi gibi değişik meslekten kişiler. Topluluk, insan ruhuna ve bedenine özgü herşeyin ellerle anlatılabileceği düşüncesinden yola çıkmış. Ama ilk oyunlarında, karakterlerin başlarının küçük topuzla yansıtılması gibi bazı ek araçlar kullanmışlar. Sonradan, ek araçları kullanmadan da bunun yapılabileceğini bulmuşlar. Hareket eden, dans eden, şarkı söyleyen, konuşan hayvan figürlerini; mutluluğu ve kederi; korku ve öfkeyi betimlemeyi başarmışlar. Zamanla insan figürleri (kadın ve erkek) yaratmanın da mümkün olduğu ortaya çıkmış. Sohbet eden, yürüyen ve gülümseyen, ata binen ya da odun kesen insan figürleri... Ayrıca ağaç ve çiçekler, dalgalar ve kulübeler gene yalnızca çıplak ellerle verilebilmiş.

Topluluk üyeleri (oyuncular), profesyonel olmak için, ilk iş olarak bu tür çabşmaları olgunlaştırmışlar. El gölgesi tiyatrosu oyuncuları, elleri yukarıda, başlarının seviyesinde çalışıyorlar. El gölgesi tiyatrosunda, başka gölge tiyatrolarındaki oyuncuların yapığı gibi, eller omuz seviyesinde tutularak çalışılmıyor.

Her oyun uzun provalar sonucunda olgunlaşıyor. Her prova sırasında, genel beden hareketleriyle (aynı zamanda dansla) başlıyor; sonra özel el hareketleriyle sürüyor. Bu hareketlerin bazı bölümleri müzikle, öbür bölümleri müziksiz yapılıyor. Egzersizler yaklaşık 30 dakika sürüyor ve topluluk üyeleri el gölgesi tiyatrosu için özellikle yaratıcılıklarını sergiliyorlar. Egzersizler sonrasında ve aynı zamanda prova sırasında, oyuncular müzik eşliğindeki "dans"la ellerini de dinlendiriyorlar.

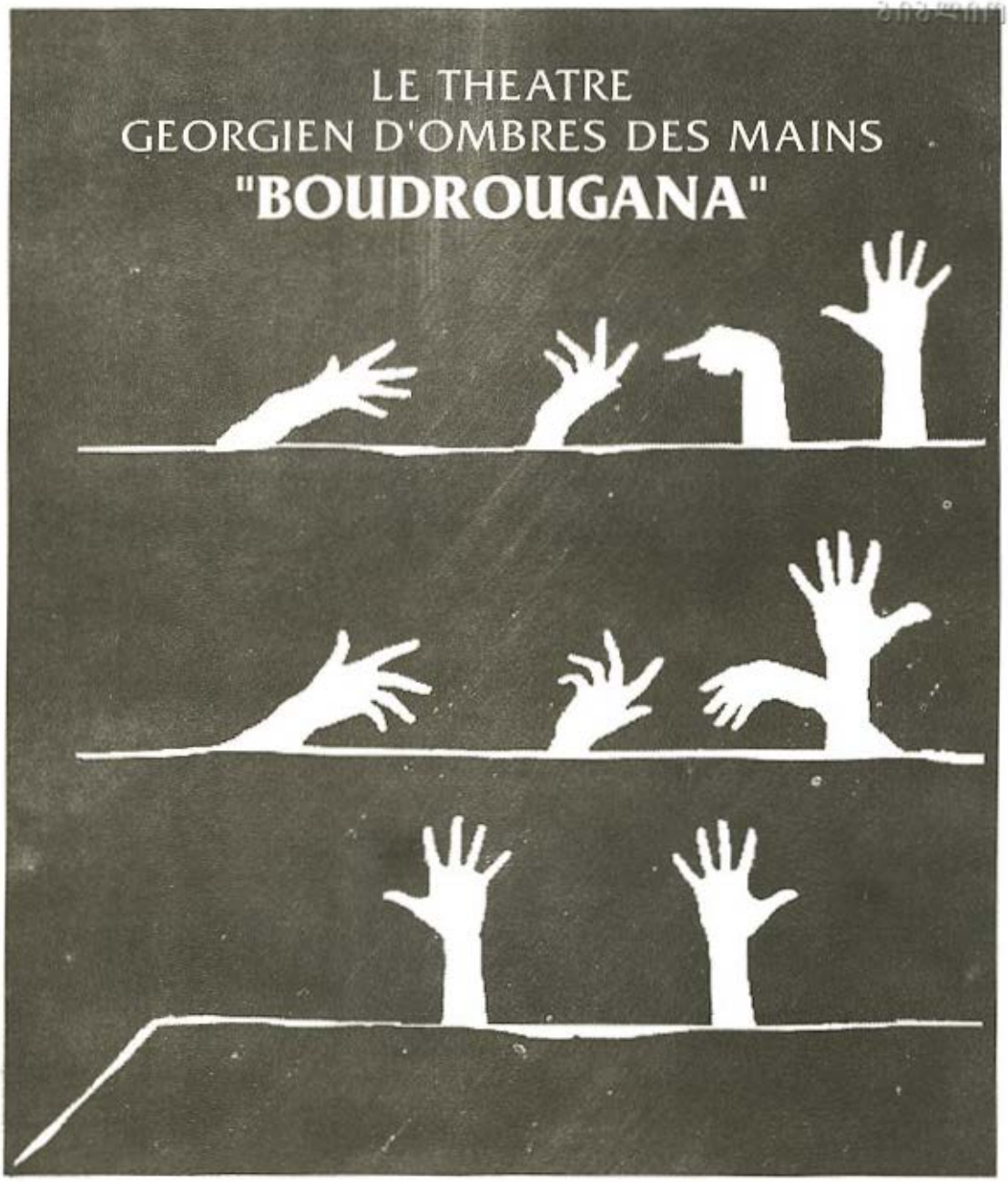

El gölgesi tiyatrosu gösterileri değişik yollarla yapılıyor. Bir müzik parçasına uygun bir yazıyı ortaya konabiliyor: kısa öyküler, masallar, "fabl"lar gösterinin konusunu oluşturabiliyor. Yeni karakterler yaratmak, bir oyun için ilk adım sayılıyor. Bir karakteri her şeyi yapabilir duruma getirmek için, üzerinde uzun süre çalışmak gerekiyor. Sonunda oyuncu, karakteri, hareketlerini hiç düşünmeden (elleriyle) oynayabilir, ellerini (karakteri) her şeyi anlatabilir biçimde kullanır duruma geliyor. Bütün bunlar tamamlandığında, sanatçı sahnede hareketlere hiç bakmadan, el gölgesi tiyatrosunda figürü biçimlerken (elleriyle) gereksiz hiçbir hareket yapmadan oynuyor.

El gölgesi tiyatrosu, çocuklar için olduğu kadar, yetişkinler için de oyunlar yazıyor. Oyunlar genellikle siyah-beyaz olarak temsil ediliyor; ama oyunları renkli olarak sunmanın teknik açıdan mümkün olduğu belirtiliyor.

TEZ DAĞITIM
Koll. Şti.

Altıntepe Aygaz Bayii

Elektirikli Ev aletleri

Bağdat Caddesi, No: 40/1, Altıntepe - Küçükyalı
Tel.: (0216) 388 18 78 - 366 09 42

OSMAN OĞULLARI

OSMANOĞULLARI

KERESTE-KAVAK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

MEHMET VE NURETTİN ÇELEBİ

Hacıyakup Köyü Tel: (374) 713 33 09 Gölyaka - BOLU

Tiflis'ten Sarp'a Garip Bir Yolculuk

Rüya ÖZKALKAN

Tiflis'te Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin I. Forumu etkinliklerini izlerken, Gürcü olmayan bir göz ve kalem olarak **çeveneburi** için bu forumu değerlendiren bir yazı yazmayı tasarlamıştım. Forumun sona erdiği tarihten itibaren de formu düzenleyenlerin davet etikleri insanları bir anda unutmadan ve inanılmaz ilgisizliklerini de bu değerlendirme yazısına eklemeyi düşünmüştüm,. Ne var ki Tiflis'ten Türkiye'ye dönüş yolculuğunda yaşadığımız, benim tanımlamakta güçlük çektiğim olaylar yazmayı düşündüğüm değerlendirme yazısını Tiflis'ten Sarp'a "garip bir" yolculuk öyküsü olarak değiştirmeme neden oldu. Bu yolculuk öyküsünü biraz da bilinmeyen ya da bilindiği halde görmezlikten gelinen bazı gerçeklerin ilgililerce bilinmesi ya da biraz dikkate alınması yolunda bir mesaj oluşturur düşüncesiyle yazmak istedim.

* * *

Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin I. Forumu 16 Ekim 1994 pazar günü Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, Patrik II. İlia, bakanlar, bazı sanatçılar ve davetlilerin katıldığı bir koktreyle sona eriyor. Biz, görüşme isteklerini geri çevirmeyerek iki gün daha kalmaya karar veriyoruz. Aşında ben sadece eşimin kararına uyuyorum. Doğrusunu söylemek gerekirse son iki gün için pek de gönüllü değilim. 8 Ekim'den beri kaldığımız Tabahmela, Tiflis'in yaylası sayılabilir. Oldukça yüksek ve kentten de bir hayli uzak. Forum programına bağlı olarak her sabah otobüslerle kente iniyor, akşam yemeğinden sonra gene otobüslerle Tabahmela'ya çıkıyoruz. Ama yükseklik farkı ve Tabahmela'nın serin havası sağlığımıza olumsuz yönde etkiliyor. Buna karşın eşimin görüşme isteklerini geri çevirememesini anlıyor ve kararına uyuyorum. Forum 16 Ekim'de sona erdiği için 17 Ekim'de Tabahmela'dan ayrılmak zorunda olduğumuz bildiriliyor. Ama biz, iki gün daha nerede kalabileceğimizi bilmiyoruz. Evlere konuk edilme tekliflerini nezaket gereği geri çeviriyoruz. Bizi Gürcüstan'a davet eden kongre yetkilileri belli ki bizimle ilgili değiller. Kongre bittiğine göre biz ne zaman nasıl ülkemize döneceğiz ya da bundan sonra ne yapacağız hiçbir şey bilmiyoruz. Kimsenin de bir şey söylediği ya da sorduğu yok. Bu belirsizlikten doğan kongrenin organizasyonu ile hiç ilgisi olmamasına karşın, çok değerli dostumuz sevgili Laşa Kikaleişvili devreye girerek bizi Acara Oteli'ne yerleştiriyor ve ağırlıyor.

Acara Oteli bizim için yabancı bir yer değil. Temmuz 1988'de bir grup arkadaşla burada kalmış ve keyifli günler geçirmiştik. Bu kez tam bir düş kırıklığına uğruyoruz. Yalnızca bir kat otel olarak kullanılan bina bizim için tanınmaz bir halde. Otelin öbür katlarında Abhazya'dan gelen mülteciler kalıyor. Bu insanlar, yaşadıkları acılara karşı duydukları tepkiyi belli ki otelin duvarlarından asansörüne kadar her yerine taşımışlar. Acara Oteli'nde zaman zaman su akmıyor. Ama bu genelde Tiflis'in sorunu. Sıcak su ise zaten hiçbir yerde yok. Otelin hemen karşısındaki alandan İstanbul'a kadar giden otobüsler kalkıyor. Gidip görevlilerle görüşüyoruz. Her gün 12.00'de otobüs kalktığını öğreniyor ve 19 Ekim çarşamba günü Türkiye'ye dönmeye karar veriyoruz.

İki günü, pazartesi ve salıyı keyifli ve verimli görüşmelerle geçiriyoruz. Programın çok değerli dostumuz ve "teyzemiz" Türkolog Lia Çaidze düzenliyor. İlk gün, değişik Kafkas halklarından insanların birlikte kültürel etkinliklerde bulunduğu Kafkas Evi'ne konuk oluyoruz. Varlığı ve etkinlikleri bence ayrıca bir yazı konusu olabilecek bu kültür merkezinde Çeçen, Oset, Abhaz, Meshet, Azeri, Çerkes, Gürcü kültür insanlarıyla tanışıyoruz. Eşim Fahrettin Çiloğlu Kafkas Evi'nin yöneticisi ya-

zar ve öğretim üyesi Naira Gelaşvili ile söyleşi yapıyor. Ertesi gün Doğu Bilimleri Enstitüsü'nü ziyaret ediyoruz. Burada Türkologlarla yaptığımız sohbetle, **çevneburi** dergisinin enstitüde ilgiyle izlendiğine tanık oluyor ve bundan büyük keyif alıyoruz. Sonra Tiflis Üniversitesi'nin dekanlarından, başarılı bir Türk dili ve edebiyatı uzmanı olan İrine Gosiridze'yi üniversitedeki odasında ziyaret ediyoruz. Türkçeyi son derece iyi bilen İrine Gosiridze, ünlü Türk şair ve yazarlarından yaptığı alıntılarla süslediği doyumsuz sohbetiyle kısa bir süre için kendimizi İstanbul'da hissetmemize neden oluyor. Bu iki keyifli gün çabucak bitiyor. Ve bizi Gürcüstan'ın toplumsal ve ekonomik gerçekliğiyle yüzyüze getirecek çarşamba günü geliyor...

* * *

Çarşamba sabahı erkenden, bir Doğu Karadeniz firması olan "ÇİNEL"in bir otobüsünde yer ayırtıyoruz. Bizi Trabzon'a götürecek olan otobüsün kalkmasından 45 dakika önce bir kez daha firmaya gidiyor ve yol ücretlerimizle birlikte pasaportlarımızı firma görevlisine veriyoruz. Otobüsün kalkacağı yere kadar bizi yolcu etmeye gelen dostlarımızla vedalaşıp onları gönderiyoruz. Hareket saatine on dakika kala yerlerimize oturmak için otobüse biniyoruz. Ayırttığımız koltuklara bıraktığımız küçük çantamızın hemen tuvaletlerin başında durmasına önce bir anlam veremiyoruz. Koltuklarımızın da dolu olduğunu görünce bir yanlışlık olduğunu anlıyoruz. Yerlerimize oturan kişilere durumu anlatmaya çalışıyoruz, ama nafile. Adamlar bizi dinlemiyorlar bile. Kısa sürede aslında bir yanlışlık falan olmadığını, iki Azeri'nin durumun pekala ayırtında olduğu halde, "o gün Türkiye'ye gitmeleri gerektiği ve başka otobüs de olmadığı" için oturdukları yerden ne pahasına olursa olsun kalkmamaya kesin kararlı olduğunu anlıyoruz. Otobüsün sürücüsü dahil şirket yetkililerinden hiçbiri usulsüz biçimde yerlerimizi işgal eden Azerileri otobüsten indiremiyor. Saatler önce biletlerimizi alarak yer ayırttığımız otobüsten bizim bavullarımız indiriliyor, iki Azeri'nin de içinde bulunduğu otobüs saat 13:00'te hareket ediyor. Sağanak halinde başlayan, ve gittikçe hızlanan yağmurun altında bavullarımızla kalakalıyoruz. Orada tesadüfen karşılaştığımız Türkiyeli mühendislik öğrencisi Dindar'ın, şirket yetkililerinin bize yardımcı olmaları için harcadığı çabadan söz etmeden geçemeyeceğim. Bir süre sonra ÇİNEL'in ikinci bir otobüs kaldıracağı açıklanıyor. Bu haber bizim kadar, bir önceki otobüste yer bulamadığı için beklerken birkaç kişiyi de sevindiriyor. Firmanın Tiflisli çalışanı, eşinin Türkiyeli Gürcü olduğunu ve Tiflis'e kongre için davetli olarak geldiğini öğrenince, bizi elinden geldiğince ağırlıyor. Şirketin bürosunda kahve içiyor, sohbet ediyoruz. Bu hava moralimizi biraz yükseltiyor. Gene de çekilmez olacağını tahmin ettiğimiz karayolu yolculuğuna bir an önce çıkmak için sabırsızlanıyoruz. Derken beklenen otobüs geliyor. Otobüse biner binmez arka koltukların kaldırılmış olması ilginizi çekiyor. Ama, otobüsün arka kısmının tamamen boş olmasına karşın bavullarımızı koridora koymamız isteniyor. Ve saat 14:00'te yolculuğumuz başlıyor. "ÇİNEL"in ikinci otobüsünde yanlızca on kadar yolcu var...

Hareketimizden on dakika sonra, sürücümüz kısa bir süre için bir yere uğrayacağımızı ve oradan bir miktar mal alacağımızı açıklıyor. Açıklamasını sigara fabrikasında çalışan birkaç işçinin üretilen sigaralardan bir kısmını gizlice Batum'a kaçırmak istediklerini, kendilerinin de yolcu az olduğu için maliyeti kurtarmak uğruna mal taşımaya razı olduklarını belirterek tamamlıyor. Otobüsümüz, daha Tiflis kentinden çıkmadan hemen yolun kenarında, ama büyükçe bakımsız bir alanın ortasında bulunan bir binanın önünde duruyor. Sözde yolcu otobüsü olan araca sigara kolileri yüklenmeye başlıyor. İlk koliyi gördüğümüzde sürücümüzün açıklamasının gerçekle hiçbir ilgisi olmadığını anlıyoruz. Çünkü sigara kolilerinin üzerindeki markalar bizim yakından tanıdığımız Amerikan sigaraları marka'ları, Pall Mall, Marlboro ve LM. Yaklaşık 40-45 dakika süren yükleme işlemi sırasında sayısız özel araç gelerek koli koli Amerikan sigarası yüklüyorlar. Bu arada bazı araçlara ellerinde telsizler olan adamlar eşlik ediyor. En çarpıcı olanı da eski Sovyet yönetimi sırasında devlet aracı olduğu anlaşılan zırhlı resmi bir aracın da o depodan sigara kolileri yükleyerek ayrılması oluyor. Yükleme işi bitince, otobüse toplam 290 koli sigara yüklendiğini öğrenliyoruz, içerinin havası gittikçe ağırlaşıyor. Kolilerin görünmemesi için perdeler kapatılıyor. Bizim de aslında yolcu olmadığımızı ve birer perde olduğumuzu anlıyoruz.

Saat 16:00'da yeniden yola çıkıyoruz. Otobüsümüz yükü nedeniyle en küçük çukuru geçerken bile zorlanıyor. Bize bordo renkli bir Lada Samara yol gösteriyor. Otobüsle bir de mürettebatımız var: "Refakatçi". Sigaraları götürmekten sorumlu bu kişi, yalaktan yeni

kalkmış gibi bir izlenim veriyor. 50 yaşlarında, göbekli, traşsız, yıpranmış ve kirli giysili. Eşofmanının altında oldukça kirli çorapları ve plastik terlikleriyle çok itici bir tip. Hemen kapının dibindeki koltuğa oturuyor. Daha beş dakika yol almadan kentin olduğu işlek caddesinde siyah bir Lada Samara tarafından durduruluyoruz: "Polis". Biri resmi, biri sivil giysili iki görevli otobüse biniyor. Sivil olan ve önce binen içeri girer girmez, kolileri görüyor doğal olarak. Yüz ifadesi suçluyu yakalamış gibi. Gayet soğuk ve ciddi bir edayla pasaportlara istiyor. Ama yalnızca Gürcüsüan vatandaşlarının pasaportlarıyla ilgileniyor. Bizimkilere bakmıyor bile. Ciddi bir şeyler olacağını düşünüyoruz. "Refakatçi" ve sürücümüz, siyah otoya gidiyorlar. Kısa bir süre sonra sürücümüz geri geliyor ama huzursuz, hatta biraz panikte. "Refakatçi" otoya biniyor ve on dakika sonra iniyor. Hiçbir şey olmamış gibi geri geliyor. Bir açıklama yapmak gereği duymadan, sürücümüze "get, get" diyor. Yola çıkıyoruz. Yolculardan biri, polislerin otobüse sigara yüklenirken gördüklerini ve burada özel olarak beklediklerini söylüyor. Doğu Karadenizli sürücümüz, "refakatçi"ye "Bico, rüşvet doları verdin?" diye soruyor. Hiç para vermediğini söyleyen "refakatçi", "bunlar KGB'nin çocukları" diye açıklama yapıyor.

Sürücümüz bu olaydan sonra biraz sinirli, tereddütle sürüyor araca. "Refakatçi" şoföre hem güven vermek, hem de öndeki bordo Lada'yı izlemesini sağlamak için arada bir "get, get.." diyor. "Refakatçi", belki de bildiği bu tek Türkçe sözcüğü yol boyunca sık sık yineliyor.

Bordo Lada'yı izleyerek Kutaisi'ye doğru yol alıyoruz. Doğal güzelliğe hayran kalıyoruz. Hava kararmaya başladığı sırada bordo Lada'ya, üzerine ışıklı sinyal aracını koyarak polis otosu görünümü veriyorlar. Böylece zaman zaman iyice şiddetlenen yağmur altında saatlerce yol alıyoruz. "Eskort"un eşliğinde kendimizi güvenlikte mi hissetmeliyiz, yoksa bir başka mafyanın saldırısına uğrayabileceğimiz düşüncesiyle korkuya mı kapılmalıyız, bilemiyoruz. Ama ne olursa olsun, bir kaçakçılığa paravan olarak kullanılıyor olmaktan büyük bir sıkıntı duyuyoruz.

Kutaisi'den hızla geçerken "eskortumuz" değişiyor: Lada Samara'nın yerini beyaz bir Volga alıyor. Ama bu değişiklik yalnızca arabayla sınırlı kalıyor. Çünkü beyaz Volga'nın içindeki silahlı adamlar, otobüsümüze kolileri yükleyen ve önceki "eskortu" bulunan adamlar. Artık onları tanıyoruz. Kutaisi çıkışında polis tarafından durduruluyoruz. Olanca şiddetiyle yağan yağmur altında "refakatçi" ve sürücümüz polislerin yanına gidiyor. Az sonra dönüyorlar. Orada bir süre beklememiz gerektiğini söylüyorlar. Nedeni "kaçaklar". Önce ne olduğunu anlayamıyoruz. Sonra yolda soyguncuların olduğu ve kısa bir süre önce soygun yaptıkları, bu nedenle yolun güvenli olmadığı, ancak dört beş araçlık bir konvoy oluştuğunda, gerçek bir eskort eşliğinde güvenli bir biçimde yola çıkabileceğimiz açıklanıyor. Bu sırada bir geliş bir gidiş olan yolun karşı şeridinden sürekli araçlar geçiyor. Herhalde kaçaklar yalnızca bizim gideceğimiz şeritte soygun yapıyorlar diye şakalaşıyoruz eşimle. Artık bizim de sınırlarımız genişmiş durumda. Beş altı araçlık bir konvoy oluşunca gerçek bir eskort eşliğinde yola çıkıyoruz. Beyaz Volga da arkamızda. Bir süre sonra beyaz Volga gene gerçek eskortun yerini alıyor. Ve Acara sınırına geliyoruz.

Bir süre Acara sınırında bekletiliyoruz. Artık gece yarısı.. Yaklaşık on saattir otobüsten hiç inilmedik. Yol boyunca ne ihtiyaç molası, ne de dinlenme...

Acara sınırında beklettiğimiz yerde park etmiş birkaç İkarus var. İç ışıklar yanıyor. Otobüslerin içindeki adamlar içki içiyorlar. Yaklaşık yarım saat sonra arkamızda bekleyen İkaruslardan biri ile birlikte Acara polisi eşliğinde yeniden yola çıkıyoruz. Acara polis otosu sigara yüklü otobüsümüzü Batum'un içine kadar götürüyor. Bir ara sokakta, bizden ayrılıyor. Kentin kenar mahallelerinde, otobüsün neredeyse geçemeyeceği kadar dar ve son derece bozuk toprak yollarda dolaşıyoruz. Bazen, tam bir caddeye çıkmak üzere iken, geçip gitmekte olan bir polis otosu görüyor ve ondan kaçmak için yeniden berbat yollara dalıyoruz. Sonunda sigaraların boşaltılacağı depoya ulaşıyoruz. Deponun kapısı açılıyor ve daha ilk koliler indirilirken "refakatçi" otobüs sahibine anlaştıkları parayı verip, bir süredir sahte eskortumuz olan beyaz Volga'ya binip uzaklaşıyor. Sigaralar otobüsten indirilirken bir şeylerin sonuna geldiğimizi düşünüyoruz. En çok 1-1,5 saat sonra Türkiye'de olacağız, bu bezdirici yolculuk da sona erecek. Bu düşüncelerle yeniden yola çıkıyoruz. Doğu Karadenizli sürücümüz yüksek sesle söyleniyor: "Vay be, ne para... Halk açlıktan ölürken bazıları ne biçim götürüyor. Bu halk ölmüş de ağlayan yok. Bu memleket nasıl adam olur ki..."

Gürcüstan gümrüğüne girdiğimizde yeni bir günün ilk saatlerini yaşıyoruz. Gümrük işlem-

lerine başlıyor. Gürcü gümrük yetkilileri önce bir deklarasyon doldurmanızı istiyorlar. Bunun için de 1 dolar alıyorlar. Doldurulmak üzere bize verilen deklarasyonu alıyoruz. Ama hiç bir şey anlamıyoruz. Çünkü bütün yazılar Rusca. Nasıl doldurabileceğimizi anlamaya çalıştırken, Trabzon'a giden Gürcü kadınlardan biri bunun önemsiz olduğunu, zaten bir daha bunu kimsenin sormayacağını söylüyor. Biz de deklarasyonu kalayıp cebimize koyuyoruz. Pasaport kayıtları için de ayrıca 1,000 manat ödüyoruz. Pasaportumuzdaki "NO FEE" damgası sayesinde ayrıca 10'ar dolar ödemekten kurtuluyoruz. Bizi Gürcistan'a davet edenlerin geri dönüş yolculuğu sırasında bize lütfettikleri tek kolaylık da bu oluyor.

Paralı işlemleri hızlı yürüten gümrük memurları bir süre sonra görünmez oluyorlar. Gümrük kontrolde öylece kalakalıyoruz. Dakikalar geçiyor, ne gelen var ne giden. Neyi ya da kimi ne için ve ne kadar bekleyeceğiz? Bunları sorabilecek tek bir kişi bile yok ortalıkta. Bir süre daha bekleyip otobüsten iniyor ve ne olup bittiğini öğrenebileceğimiz birilerini aramaya başlıyoruz. Bu arada yarı açık bir kapıdan içeri baktığımızda pasaportlarımızı bir masanın üzerinde gelişigüzel atılmış durumda görüyoruz. Ciddiyetsizlikten ötürü şaşkınlık içindeyiz. Ya pasaportlarımız kaybolsa... Pasaportlarımızı alıyoruz. Çıkış damgasının da vurulduğunu, kısacası bütün işlemlerimizin tamamlanmış olduğunu görüyoruz. Şaşkınlığımız bir kat daha artıyor. Peki ama neden gitmiyoruz? Otobüse dönüyoruz. Bir saat kadar daha bekledikten sonra yeniden birilerini bulabilmek için girişimde bulunuyoruz. Inanılmaz bir duyarsızlık. Gümrük sanki terkedilmiş gibi. Görevli bir kişi bulmak için girip çıkmadığımız yer kalmıyor. Başka zaman ve koşullarda girmeye cesaret edemeyeceğimiz mekânlara giriyor, sert biçimde kapıları duvarlara vuruyoruz. Sonunda karşınıza kendilerini "asıl sorumlu olmayan" kişi olarak tanıtan insanlar çıkıyor. Bizi orada gerekçesiz saatlerce bekleten tüm görevlilerle zaman zaman sertleşerek tartışıyoruz. İnanılmaz bir soğuk var. Yaklaşık üç saattir tümüyle korumasız açık bir mekandayız. Burası Gürcistan'ın gümrüğü... Yakaladığımız görevlilerle yapağımız tartışmaların giderek sertleşmesi üzerine bir görevli birileriyle görüşmeye gidiyor. Döndüğünde araçları Türkiye sınırına kadar eskort eşliğinde götürmeleri gerektiği, oysa yeterli eskortları olmadığı için beş-altı araçlık konvoyların oluşmasını beklemek zorunda oldukları için bizi beklettiklerini söylüyor. Bu nedenle yeni araçlar gelinceye kadar beklememiz gerekiyor.

İşte tam bu sırada Tiflis'ten 13:00'te kalkan, bizim yer ayırtığımız halde binemediğimiz otobüsün de orada beklenilmekte olduğunu öğreniyoruz. Üstelik beklenilen başka araçların da bulunduğu haberini alıyoruz. Bunun kabul edilemez bir uygulama olduğunu söyleyerek yeniden itirazlarda bulunuyoruz. Israrla taleplerimiz üzerine bir görevli genç birileriyle görüşmeye gidiyor ve geri geliyor. Bu kez, Türk sınırında yığılma olduğunu ve bu nedenle Türk gümrüğünün araçları beklemelerini istediklerini söylüyor. Bunun mümkün olmadığını, çünkü Türkiye'ye Sarp kapısından yalnızca bu yolla geçiş yapılabildiğini, buradaki araçların da zaten dört sene yakın bir süredir bekletildiğini ve tek bir araç bile gönderilmediğini söylüyoruz. Tartışmalar şiddetlenerek kesintisiz hale geliyor. Biz eğer Türkiye tarafında bir yığılma varsa bunun Türkiye'nin sorunu olduğunu, mutlaka beklememiz gerekirse orada beklemeyi tercih edeceğimizi ifade ediyoruz. Bu arada otobüstümüzdeki "deneyimli yolcular" bütün bu babamelerin uydurma olduğunu, resmen rüşvet almak için orada beklediğimizi, dolar vermedikçe oradan çıkamayacağımızı söylüyorlar. Ama başka bir tepkileri de olmuyor. Başından beri tek kelime söylemeden koltuklarda yatıp uyuyorlar. Gürcistan gümrüğünden çıkabilmek için tam beş saat mücadele veriyoruz. Eşim, sinirlerinin iyice gerildiği bir sırada, Türkiye'ye döndükten sonra ilk işinin Gürcistan yetkililerine birer faks çekerek bu rezaleti protesto etmek olacağını söylüyor. İşte tam bu noktada hava iyice gerginleşiyor. Gümrük memurlarından biri biraz da çaresizlik içinde aslında kendilerinin yapmaları gerekeni yapmıyor ve onlarla ilgili hiç bir problem olmamasına karşın polisin çıkış izni vermediğini, bunu da hiç bir zaman yapmıyorlarını söylüyor. O zaman biz de en yetkili polis şefi kimse onunla görüşme talebinde bulunuyoruz. Az sonra polis şefi adeta terör estirir gibi biniyor otobüsümüze. Kendisiyle görüşmek isteyenin kim olduğunu soruyor bağırarak. Eşimle birlikte iniyorlar otobüsten. Konuşmalarını anlayamıyorum, ama çok sert tartıştıkları, polis şefinin karşısındakini ürkütmeyi amaçladığı çok belli olan kaba davranışlarından anlaşılıyor. Ciddi biçimde edişeleniyorum. Eşimin yanına giderek onu otobüse binmesi için ikna ediyorum. Polis şefi de gidiyor. Bir iki dakika sonra kapılar açılıyor. Biraz rahatlıyoruz. Gümrükten çıkarken deneyimli yolcular, bi-

zim sayemizde 10'ar dolar vermekten kurtulduklarını söylüyorlar. Şimdi sıra 500 metrelik bir yolu polis otosu eşliğinde geçerek Türkiye gümrüğüne girmeye geliyor.

Bizi Türkiye gümrüğüne götürecek olan 154 nolu polis otosu park noktasından hareket ederek otobüsün yanına geliyor. Sürücümüzü çağırıyorlar. Ve resmen otobüsteki insanlardan dolar istiyorlar. Rüşvetin böylesine açık biçimde alındığına ilk kez ve belki de son kez tanık oluyoruz. Otobüsün içinde bir miktar para toplanıyor. Bizden alınıyorlar. Sürücü götürüp paraları polis otosunun içindeki resmi giysili polislere veriyor. Polisler parayı sayıyor ve sonra geri veriyorlar. Rüşveti az buluyorlar. Polis otosu bizi götürmekten vazgeçip geldiği noktaya dönüyor. Bir süre sonra yeniden otobüsümüzün yanına gelip sürücümüzle konuşuyor. İkinci kez verilen parayı da yeterli bulmayarak bir kez daha geri dönüyorlar. Üçüncü kez para toplanıyor. Evet resmi aracın içindeki üniformalı polisler bu kez parayı yeterli buluyor ve kabul ediyorlar. İçlerinden biri gayet pişkin bir tavırla otobüsümüze biniyor. Bize iyi yolculuklar diliyor ve "bir daha rahatsız etmesinler" diye bize eşlik ediyor. Sonunda Gürcüstan gümrüğünden ayrılıyoruz.

Gürcüstan sınırını Rus askerler bekliyor ve son pasaport kontrolünü yapıyorlar. Pasaportlarımıza bakan asker bize Rusça bir şeyler soruyor. Rusça bilmemiz gerektiğini düşünüyor herhalde. Türkiye-Gürcüstan sınırında görev yaptığına göre, biz de onun Gürcüce ya da Türkçe bilmesi gerektiğini göstermek istiyoruz. İsrarla Türkçe ve Gürcüce konuşuyoruz. Sonunda soru sormaktan vazgeçip Türkçe "tamam" diyor ve Türkiye'ye geçiyoruz.

ÜNPA
ÜNYE PARKE
KERESTECİLİK SANAYİ
VE TİCARET LTD. ŞTİ.

ÜNYE PARKE KERESTECİLİK
SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

* FIRINLI KAYIN
* PARKE
* SÜPÜRGELİK
* MARLEY
* ZİFT
* CİLA

Çevrebuilerin yeni yılını kutlar,
esenlikler dileriz.

Fabrika Satış Mağazası Tel: 420 39 80
Adres: Alemdağ Cad. Çayırönü Mevkii No: 60 Y. Dudullu
Fab. Tel: 0452 - 312 16 63 - 323 10 82 - 323 39 77 ÜNYE FAX: 323 55 43

ai ia!..

N. Mustafa ÇELEBİ

8 Ekim 1994'te Tüm Gürcüler Dünya Kongresi I. Forumu'na katılmak üzere Türkiye'den işadamları, Kafdağı Müzik Topluluğu ve çveneburi dergisi çevresinden oluşan yaklaşık 40 kişilik bir grup Gürcistan'a gitti.

Gürcistan'a iki yıl önce de bir arkadaşımla karayoluyla gitmiştim. 5 yıllık pasaportumda ilk vize SSCB vizesi. Son vize ise Gürcistan Devleti tarafından verildi. Gruptaki dostlardan polis emeklisi Hayri Hayrioğlu bu değişiklikten çok etkilenmiş olacak ki, "Şükür bu günü de gördüm. Ölsem gam yemem!" dedi.

Gürcistan ve Türki cumhuriyetlere gidişte, başka ülkelere giderken ödenmesi gereken 100 dolar yerine 25 dolar ödeniyormuş konu konuşuldu. Bunu da Atatürk Havalimanında öğrendim. Uçağımız Trabzon'da yakıt ikmali yaptığı için hareket saatimizden 6 saat sonra Tiflis havalimanına inebildik. Tiflis'te kaldığımız süresince Tabahmela'da ağırlandık. Burası eskiden devlet görevlilerinin dinlenme tesisiymiş. Oldukça güzel manzarası ve sıcak suyu ile kalmak için Tiflis'in en uygun yeri. Tabahmela dinlenme tesisinin bahçesi,Forum'a katılmak için dünyanın dört bir yanından gelen davetlilerin yaşadıkları ülkelerin bayraklarıyla donanmış. Geceli yalnızca bir gün olmasına karşın Türk Bayrağını özlemişiz. Hemen bayrağımızı yanındaki Gürcistan bayrağı ile birlikte görüntüledik.

Gürcistan, Türkiye'yi yardım aldığı ülkeler arasında en önemli ülke olarak kabul ediyor. Gürcüler, Türkiye'nin yardımlarını çok önemli ve anlamlı buluyorlar.

Türkiye'ye yaklaşık 120 yıl önce göç etmiş Gürcüleri ise, Türkiye-Gürcistan dostluk ve işbirliğinin gelişmesinde dostluk elçileri olarak görüyorlar. Türkiye'den Refiuiu Şahin, Hasan Ekinci, Hasan Fehmi Güneş, Ahmet Altun gibi isimleri biliyor ve tanıyorlar.

Tiflis'in ortasından geçen Kura Irmağı, kentin güzelliğine güzellik katıyor. Kartlis Deda, elinde tuttuğu kılıç ve şarap kabıyla Tiflis'e hakim bir tepeden her gün ve her an kenti izliyor. Tiflis, şaşalı günler yaşamış. Tiyatrolar, müzeler, konser salonları, opera ve filarmoni binaları, en çok da ibadet edilen yerleri ile bu zor günlerde bile o günlerden mesajlar veriyor. Tiflis'te kiliseler, havralar ve camiler (sünni camileri, alevi camileri) hepsi birarada. Hatta yeni doğana ağlayan, ölene sevinen insanlar... Bu kadar çok inanç olan bir millet çok azdır sanırım.Etkinlikler sırasında çeşitli yerlerde ve zamanlarda konserler veren Kafdağı Müzik topluluğu çok büyük beğeni topladı. 19. yüzyılda yaşayan ünlü Gürcü yazar ve düşünür Niko Nikoladze'nin torunu Niko Nikoladze, Forum'a ve Forum'dan bir iki gün önce yapılan, dedesinin doğumunun 150. yıl jübilesine katılmak için Fransa'dan gelmişti. Forum'un açılış töreninde kürsüye davet edildiğinde salonda inanılmaz bir alkış tufanı koptu. Torun Niko Nikoladze, konuşmasının başında, Gürcüce öğrenirken karşılaştığı ilk iki sözcüğü tekrarlamak istedi: "ai, ia". Ama bu sözcüğü tamamladığında hıçkırıklara boğuldu. Gözyaşları ve inanılmaz alkışlarla konuşmasını tamamlayamadan ayrıldı kürsüden.

Türkiye'den gelenlerin açtığı, 4 tırının da bulunduğu pazar yerlerini gezdim. Tiflis'in pazarlarında Türkiye'den gelen mallar hakim. Yatırım için Gürcistan cennet adeta. 800 milyonu olan orada istediği yatırımı yapar, para da kazanır, zengin olur. Gürcistan'ın ekonomik durumu oldukça kötü. Fabrikaların tamamı durmuş. Üretim sıfır. Rusya, "giderken" her şeyi götürmüş. Abhazya'daki savaş da ülkeyi ekonomik yönden iyice çökertmiş.

Döneceğim gün cebimde 10 dolar kalmıştı. Kaldığımız binanın çıkışında, 40-45 yaşlarında çok düşünceli görünen bir bayanla karşılaştım. Zor durumlarda olduğu her halinden anlaşılıyordu. Kendisine 1 dolar bağışlayıp bağışlayamayacağımı sordum. "Olur," dedi. Dolları eline aldığında gözleri buğulandı, bir damla gözyaşı doların üzerine düştü. Ne iş yaptığını sonrak geçti içinden "Doktorum," dedi... Bir doktora 1 dolar bağışlamıştım... 1 dolar, yani 1 milyon [illegible], yani bir maaş. Onun için için öne[illegible]ydi.

Dedelerimiz göç edeli 120 yıl oluyor. Eski günleri bilmem, ama bugün sanshi olduğumuzu düşünüyorum. ❑

Saingilo'dan Bir Göç Hikâyesi

Arslan LAÇİNBALA*

Aliâbad tarafından 40 arabalık bir kafile oluşturarak yola çıkan Gürcüler, 27 Haziran 1869 günü sabahleyin Koroğan'a vardılar. Koroğan köyünün ahalisi de aynen Aliâbad'dan ve öteki bölgelerden gelen gibi Saingilo Gürcüsü idiler. O tarihte Koroğan Gürcüleri henüz Müslümanlaşmamış, Hristiyan İngilolardandı. Köyün kilisesinde Kahi Hristiyan Saingilo Gürcülerinden Dimitri Canaşvili adında bir papaz görev yapmaktaydı. Bu papaz çok okumuş alim ve zeki birisiydi. Göç etmek üzere oluşan kafilede bulunan Aliâbadlı, Marsanlı, Yengiyanlı, Kandaklı Saingilo Gürcülerini toplayıp, onlara şöyle yalvardı:

Ne olur vatanınızı bırakıp bilmediğiniz uzak diyarlara gitmeyin. Hristiyan olmanız için hiç kimse sizi zorlamayacak. Gürcü olduğunuz için Rus çarı ve onun Kafkasya'daki valileri elbette sizin Hristiyan olmanızı isterler. Ama zorla değil, kendi isteğinizle Hristiyan olmanızı isterler. Eğer sizi Hristiyanlığı kabul etmeniz için zorlayan olursa bana haber verin. Ben hemen Tiflis'e gidip, durumu valilere anlatırım. Bilmediğiniz ülkeye gitmeyin. Gürcüler vatanını terk etmez. Ben bir saate kadar geri gelirim. Siz aranızda konuşup kararınızı bana bildirin...

Dimitri Canaşvili bir saat sonra döndüğünde, kafilelerin olduğu yerde kimsecikleri bulamadı. Onlar çoktan tanımadıkları insanların yaşadığı, bilmedikleri ülkeye doğru yolu tutmuşlardı. Kendilerini nelerin beklediğini bilmedikleri bir meçhule doğru yola çıkıp ufukta kaybolmuşlardı.

Dimitri Canaşvili, bu olayı kaleme alarak, Şubat 1870 tarihinde, o zamanlar yayınlanmakta olan **Droeba** adlı Gürcüce gazetede yayımladı.□

**Arslan LAÇİNBALA, o devirde Aliâbad'dan göç eden Saingilo Gürcülerinden Alibey oğlu, Şaban oğlu, Ali oğlu İngilo Gürcülerinin torunu.*

Bir Saingilo Şarkısı*

ჭაჩუ ჰაჩუ ცხენო
სადო გაგაჩენი
ბალახანი დიდა
შიგ ბებერი ჰკიდა
ჰური ვთხოვე არ მაძლა
ჩემი ცოდვა ჰკიდია

Haçu haçu tsheno
Sait gagaçeno
Alazani didia
Şig beberi hkidia
Puri vthove ar maçapa
Çemo tsodva hkidia

** Bu şarkı Balabey oğlu, 1295 (1880) doğumlu Şaban Laçinbalı tarafından zaman zaman söylenirdi. Bir rastlantı sonucu Aliâbad'da hâlâ söylendiğini duydum ve bu nedenle yazdım.*

YENİCE®

YAPI ÜRÜNLERİ SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

ÖNCE YENİCE YAPAR, SONRA DİĞERLERİ...

* ***YENİCE LÜX METAL BANYO AKSESUARLARI***

* ***YENİCE DUROPLAST MELAMİN AKSESUARLARI***

* ***MELAMİN KLOZET KAPAKLARI***

* ***YENİCE REZERVUAR İÇ TAKIMLARI*** *(TSEK Belgeli)*

* ***YENİCE FLEXIPLE KROM NİKEL HORTUMLARI***

Merkez Satış Müdürlüğü:
Atatürk Cad. Merdivenköy Yolu
Sk. No: 39 Küçükbakkalköy-İST.
Tel: (0216) 380 70 74
Fax: (0216) 380 69 99

Ankara Bölge Müdürlüğü:
Rüzgarlı Celal Atik Sk. No: 4/32
Köseoğlu İş Hanı Ulus-ANKARA
Tel: (0312) 324 24 99
Fax: (0312) 324 24 99

İzmir Bölge Müdürlüğü:
Gaziler Cad. Ban İş Merkezi
No: 367/F Yenişehir-İZMİR
Tel: (0232) 459 69 10
Tel-Fax: (0232) 457 16 57

İMES SAN. SİTESİ A BLOK 104 SK. NO: 14-39 DUDULLU-İSTANBUL
TEL: (0216) 364 39 29 - 364 39 58 FAX: (0216) 364 39 58

Bir Mektup

Arslan LAÇİNBALA

Jül Sezar'ın üç kelimelik bir sözü vardır: "Veni, Vidi, Vici". Yani, "Geldim, gördüm, yendim". Ben ise, gittim, gördüm, öğrendim. Hiç aklımda yoktu gitmek. Yılmaz telefon etti. Bazı işadamlarıyla iş kurmak için gideceklerini, beni de görürmek istediğini söyledi. Zaten pasaportum hazır. Yeşil pasaport almıştım. 30 günlük vize aldık. Huduttan geçer geçmez kapkaçcılarla tanıştık. Bizden 10'ar dolar istediler. Mükemmel Türkçe konuşuyorlardı. Ben de onlarla Gürcüce konuştum. Bana "Gürcüceyi nereden öğrendin?" diye sordular. Ben de İngilo Gürcüsüyüm dedim. Gvari sordular, ben de söyledim. Kendisi Menişişi imiş. Yani Laz, belli. Biz, para kaptırmadık. Sonra Mafyabaşı Aslan Abaşidze'nin damadı Temuri ile tanıştık. Adam tam bir Köroğlu hayatı yaşıyor. Elinde koca bir antika kılıç. Gelenden gecenden baraç alıyor. Tıpkı Deli Dumrul gibi. Etrafında kalaşnikoflu adamlar. Kuş bile uçurmuyorlar. Adamın altında Mercedes araba. Oğlunu İngiltere'de okutuyor. Çocuk tamamen İngiliz terbiyesine adapte olmuş. Gürcülükten çıkmış.

Oradan Batum'a geçtik. Nodar adında bir adamın evine misafir olduk. Adam denizcilikten emekli. Evi gayet güzel. Ama yemekler pek ahım şahım değil. Sabahtan çorba yerine rakıya başlıyor. Evde hela diye bir bölüm yok. Hela evin dışında bir yerde. Üstelik temizlik görmemiş. Hela da su da yok. Rakı şişeleriyle su alıyorsun yanına. Nodar'ın dedeleri Hemşinliymiş. Karısının dedeleri de Ardeşen'den gitme Laz. Ardeşen'de amcalarının çocukları varmış.

Batum'da bir yere gidip yemek yedik. Et yemedik. Zira her tarafı domuz eti dolu. Oradan Kutaisi'ye doğru gittik. Yol boyunca polis rastladığı yerde 3 dakar, 5 dakar baraç topluyor. Bazen polis olduğumu söylüyorum. O zaman ilgilenmiyorlar. Hele Gürcü olduğumu öğrenince daha da çok ilgileniyorlar. Daha sonra Kobuleti'ye, ardından da İmereti'ye gittik. İmereti'nin harika güzellikte kadınları, kızları var. Sanki dünyanın en güzel insanları. Harika bir tabiat güzelliği var. Bir bambu kamışının çapı 30 cm kadar. Kutaisi'de Caneri adında bir polis komiserinin evinde misafir kaldık, harika insanlar. Kansı Çito o kadar iyi bir kadın ki, eşine az rastlanır. Kutaisi çok güzel bir şehir. Kiliseyi merak ettik, gidip baktık. Eski bir kiliseydi. Kutaisi'de iki gün kaldık. Bir adamla tanıştık. Adı Valiko. Ticaret yapıyor diye komünistler adamı 15 seneye mahkum etmişler. Bize altın bir şövalye yüzük satmaya kalktı. Almadık. Her taraf işsiz insanlarla dolu. Sokaklarda başıboş dolaşıyorlar. Fabrikalar durmuş, çalışmıyor. Rus gavurları 200 sene sömürmüş. Bol bol fabrikalar yapmış, demiryolu döşemiş. Ama, adamları çalıştırmış, malları trenle Rusya'ya taşımış. Öyle bir sömürmüş ki, hiç sorma. Şimdiyse fabrikalar bomboş. Ekmek kameyle. Yollarda Türkiye'den gitme bisküvi gibi şeyler, tabure benzeri sehpaların üzerinde satılıyor. Her taraf domuz sürüsü. Yoldan kaçmıyorlar. Arabanın geçiyor, için mi, umurlarında değil.

Tiflis çok güzel bir şehir. Orada İlia'nın evinde kaldık. Sabah metroyla otogara gidip, otobüsle Alâbad'a doğru yola çıktık. Alâbad'da İlia'nın kayınbiraderi Allahverdi'nin evine gittik. Oğlu Tengiz'le birlikte İlia da geldi. Orada herkes Gürcü ve Gürcüce konuşuyorlar. 200 yıllık Gürcü köyü, tarihi belli, geçmişi belli. Çok candan insanları var. Diğer akrabalarla tanıştık. Bir de köy okulunun ta-

çveneburi

Abdullah ve Seyhan Zorlu (Zoidze) çiftinin kızları Tamar'ın doğmunu kutlar, Zorlu ailesine mutluluklar dileriz.

Gagimarcos Tamar

rih öğretmeniyle tanışık. 70 yaşlarında bir adam. Köyde üç beş kişi camiye devam ediyor. Onlara "Gürcü müsünüz?" diye sorduğumda, "Üy allah etmesun, biz Müslümanuz" dediler. Ben de Müslümanım, Gürcüyüm. Bütün bu vasıflarımla iftihar ederim dedim. Sonra peygamber efendimiz demiş ki dedim, "kim babasından başka bir nesep uydurursa, küfür etmiş olur, her kim ki mensubu bulunduğu kavminden başka bir kavime sahip çıkarsa cehennemde durağını hazırlasın". Yine kişi kavmini sevmekle kınanamaz dedim. Tabii adamlar bundan bihaber. Üç kulhü, bir elhamdan başka bir şey bildikleri yok.

Dedemin halasının kızı Sirin Hala ile karşılaştık. Kadıncağız, gelinleri döve döve, zorla Türkçe öğretmişler. Ben onunla Gürcüce konuştum. Tabii gelinler bana soğuk durdular. Orada Abulaşvili'lerden Sabir adında biriyle tanıştım. İki karılı bir adam. Karılarından biri Somehi imiş ve iki çocuğuyla Bakü'de yaşıyormuş. Zakatala'da müzeyi gezdik. Orada Şeyh Şamil'in resmi ve kazanları var. Zakatala'ya geldiğinde o kazanlarda yemek yapmışlar. İlla, "Şeyh Şamil Zakatala'ya gelmedi, bir adım bile atmadı" dedi. 70 km uzaklıktaki dağları gösterdi ve "oradan aşağı inemedi" dedi. Adam tarihçi, biliyordur.

Oraların harika bir iklimi ve toprağı var. Yeter ki tohum toprağa düşsün. Gaz teneke si kadar karpuzlar. Domatesin bir tanesi 1,5 kg. Kavunları şeker gibi, her taraf bolluk bereket. Dünya aç kalsa Aliabad aç kalmaz. Azerilerin toprağı olmadığından biraz Gürcü toprağı (Alazan ovası), biraz Ermenilerden, biraz Dağıstan'dan toprak vermişler. İngilo toprağını olduğu gibi onlara vermişler. Geri kalan çöl, ot bile bitmiyor.

Dönüşte Batum'da bir tatbikat gördük. Rus askerleri yapıyordu. O silah sayrışını bir duysan. Adamlar su gibi mermi harcıyorlar. Karadeniz'e atılan top mermilerinin hesabı yok. Sanki Gürcülere gözdağı veriyorlar. Bir sefer kök saldılar oraya, çekilecekleri yük gibi. Yakında Çeçenlerin de tepelerine binecekler. Çok güçlü silahları var. Bir pundunu bulup şessiz, sedasız bitirecekler işlerini. Hasbulatov, Dudayev'e karşı cephe açmış. Bu bir taktik. Aynı Gamsahurdia ile Şevardnadze meselesinde olduğu gibi. Amerika nasıl Haiti'nin tepesine binecekse, bunlar da Çeçenlere aynısını yapacaklar. Her neyse, şimdilik yazacaklarımı bu kadar. Allaha emanet ol. Ü

(Eylül 1994)

TEZ DAĞITIM
Koll. Şti.

Altıntepe Aygaz Bayii

Elektirikli Ev aletleri

Bağdat Caddesi. No: 40/1, Altıntepe - Küçükyalı
Tel.: (0216) 388 18 78 - 366 09 42

Gürcü Atasözleri

● კაცს ცხვირი არ დაუშლას (Burun öpmeye engel değil). İnsan herhangi bir şeyi yapmayı gerçekten istiyorsa ona hiçbir şeyin engel olamayacağını anlatır.

● ჯერაც შენ დროს, მოხვალ ჩემ დროს (İdim senin zamanında, gelirsin benim zamanıma). Bu atasözünü yaşlılar gençlere yönelik olarak söylerler, bir gün onların da kendileri gibi yaşlanacaklarını anlatmak isterler.

● ხარისძალი არ ეტევა ჩუვალში მიუჭვენ (Harana sığmazken çuvala sokuyorlar). Aşırı onurlu kişilerin kendilerine yakıştıramadıkları durumla karşı karşıya bırakıldıkları zaman söyledikleri bir atasözüdür.

● დოლა ხარმა კა წყნაში თავი დაკარგა (Boynuzsuz öküz boynuz arken başından oktu).

● მეზობლის ცუცქა თუ ეკლინა შენ ხელი მაისვა (Komşunun karnı ağrıdığında sen elinle karnını ovacaksın). Komşunun düştüğü durumla bir gün sen de düşebilirsin anlamında söylenir.

● ძველი გოდორი ჭერშია (Eski sepet tavanarasındadır).

● ენამა არ თქვას, გულმა ითუთქოს (Dil söylemezse yürek söyler).

● არც მარტმა გაამხარა, არც აპრილმა (Ne Mart güldürdü, ne de Nisan). Nasıl gelmişse öyle gider anlamında kullanılan bir atasözüdür.

Derleyen: *Nihal ÇELİK*

Kaynak Kişi: Haydar Çelik (TÖRNUHANLIOĞLU) Doğum tarihi ve yeri: 1915, Karaçam Köyü, Geyve-Sakarya Ailesinin göç ettiği yer: Aşağı Maradit

Gürcü Kocakarı Dualaları

სამართველოს

შენ სამართველო შა მასვალ?
სასლია სასმელათ
ხორცი საჭრელათ
არ გეგამგეც
დაკერა ჩემ ბასრი დანათი
ჩაქფლი ჩემ გალხა ქოთანში
აგადულეც, აგაქეფქიეც
აგატან მაღალ ქედზე
აქ მაქცემ ქარსი და ხაგსი

მთელი ტრიალის კითხვა

აგა, თავა, წარეგ, ჯახეი
რა ცლიგვინოფ გგელხაგეთ
რას გეგახოფ ხარხაგეთ
მოარე, მეარე
დასალაგდა ქვახაგეთ

Derleyen: *Fevzi ÇELEBİ (ÇELEBADZE)*

Kaynak kişi: Sahzen Çelebi (Çelebadze); 1933 (1917). Düzce Ailesinin göç ettiği yer: Batum

საფიქრალის დუა

შავი ძაღლი შაგ ველეში გუშვა
მაში ოქალი ცქიკლი გაგიგუშა და გუშვა

თვალის დუა

ფუდუმ ფუდუმ გიცა
თვალში რაცხა გაცა
სამგგეი მეცოხა
საწრიხელი გაცა
ექ ჩაელაფე სხვას მოგარეთაც

ფესის ტკივილის დუა

ხასხია ჩექსა
ქვე ქვეშე ერეგებოდა
დაქცეხა გარეგებოდა
ჩემი კოსსა ერეგებოდა

ძაღლის დუა

ჭეეეე ლეეეე, ანხნის ლეეე
ძაღლის ლეეეე. უულეშეველლაე ესე.

სარსვილის დუა

სარსვილია ჯანას ხნებდა, ქვა ქვაქვა
რაცხაქვა ქვაძა ფუსე არ გეაისხავს,
ასეც სარსვილია ფუსე არ გეაისხავს.

Derleyen: *Muammer YAMAN*

Kaynak kişi: Ayşe Yaman; 1939; Hendek, Sakarya Ailesinin göç ettiği yer: Artvin, Murgul (1887)

Beceriksiz F

Cemal Fahir KUTLU
(Şota ŞANİDZE)

Yüzyılı aşkın bir süredir Türkiye'de yaşayan Gürcüler, kültürlerinden çok şey yitirmişlerdir. Ama konuşma dili en iyi korunan özelliklerinden biri olmuş. Öyle ki, Gürcü dilinde bulunmayan F ve J gibi harfler ya da sesler günlük konuşmalarımıza girmediği gibi yazı dilimize de girememiş. Buna Sakarya ilinin Kışlaçay köyünden bir mezar taşını örnek olarak gösterebiliriz.

Harun Kutlu	Patma Kutlu
Vepati 9-9-959	Vepatı
Rubuna Patiha	Rubuna Patiha

* * *

Şive üzerine de şu örneği vermek isterim.

Sakarya Vagon Fabrikası'nda çalışan bir hemşehrimiz arkadaşına dert yanar:

- Yavu, pavrikada o kadar duzgun Turkçe konuşiyorum da gene da Gurci oldığumi anliyurler.❑

İREM TİCARET - İREM LIMITED COMPANIA
İthalat ve İhracat Dahili Ticaret

Gürcüstan Cumhuriyeti ile yapılan ithalat, ihracat ve yatırımlar konusunda altı yıllık deneyimiyle hizmetinizde.

İstanbul Tel: (0212) 527 68 52 Fax: (0212) 527 85 94
Tiflis Tel: (8832) 38 70 40 - 38 95 85 **Batum** Tel: (88200) 32 846

Kendi Kendine Gürcüce
- IV -

Hazırlayan: **Fahrettin ÇİLOĞLU**

(Meothe Gakvetili) მეოთხე გაკვეთილი Dördüncü Ders

ᲝᲗᲮᲘᲐ

დღეს დილით ძაღლმა ადრე გამაღვიძა და ძირსაც ადექი, სანადირაოდ წავედექი. წყვიარადდით ოთვისაკენ, სანადირო დანებით და კვიცქიით გზას. ძაღლიც თან წავიყვანეთ. როგორც კი შევედით ტყეში, ძაღლმა ნადირის კვალს მიაგნო, მიჰყვა და კურდღელი წამოაგდო. მამამ ნება დამრთო, პირველად მე მესროლა. ვესროლე და დავჭერი.

ძაღლი ეკვიათ გამოუდგა და ძალე კურდღელი მოკვირბენინა.

- შენ შენც ნამდვილი მონადირე ხარ, - მითხრა მამამ.

SÖZCÜKLER

დღეს	bugün
დილით	sabah(leyin)
დღეს დილით	bu sabah
ადრე	erken
გამაღვიძა	beni uyandırdı
სანადიროდ	avlanmaya
ადექი	kalk
წავედექი	gidelim
მითხრა	bana söyledi, dedi
შევიარადდით	silahlandık
თოფებით	tüfeklerle
სანადირო დანა	avcı bıçağı
გავუყევით გზას	yola koyulduk
ცხენით	açıkca
ძაღლი	köpek
თან	ile, beraberinde, yanında
წავიყვანეთ	götürdük
როგორც კი	ne zaman ki
ტყეში შევედით	ormana girdik
ტყე	orman
შევედით	girdik
ნადირი	av, av hayvanı
კვალს	iz
ძაღლმა ნადირის კვალს მიაგნო, მიჰყვა და...	köpek avın izini buldu, izledi ve..
ძალე	çabuk, hemen
კურდღელი	tavşan
წამოაგდო	(korkutup) kaçırdı
ნება დამრთო	baba izin verdi
სროლა	ateş etmek
ნება დამრთო პირველად მესროლა	önce ateş etmeme izin verdi
პირველად	önce, ilk olarak
ვესროლე	ateş ettim
დავჭერი	yaraladım
ეკვიათ	havlayarak
ეკვიათ გამოუდგა	havlayarak peşinden gitti
მოკვირბენინა	yakalayıp getirdi
მაშ	zaten
ნამდვილი	gerçek
მონადირე	avcı
ხარ	sen ... sin
გული მიკანკალებს	kalbim gururla doldu

Gürcücedeki ad durumlarından biri araç durumudur (მოქმედებითი). Araç durumu -ით eki alır: თოფებით (tüfeklerle). Araç durum eki gelirken adların gövdesinde ya da bitiminde bazı fonetik değişiklikler olur. Gürcü dilinde cümlelerde araç durumundaki adlar yalın özne (გული ხიდებით ამეკსო - kalbim gururla doldu) ya da belirteçimsi (zarfımsı) (დილით გამაღვიძა - sabahleyin beni uyandırdı) olabilir.

"ყოფნა" (olmak) yardımcı eylemının şimdiki zaman çekimi:

მე ვ - არ	ben ...im	ჩვენ ვ - არ - თ	biz ...iz
შენ ხ - არ	sen ...sin	თქვენ ხ - არ - თ	siz ...siniz
ის არა - ს	o ...dur	ისინი არა - ან	onlar ...dır

Eylemlerin sonlarına gelirken **-ა, -ს, -ო** ekleri, üçüncü kişi (ya da üçüncü özne kişi) olarak eylemi yapan kişiyi gösterir: გამაღვიძა (o beni uyandırdı), ის არის (o ...dır), ის ნადირობს (o avlanıyor), ძაღლმა მოაგნო (köpek buldu), მამამ შეაქო (baba onu övdü).

Birinci tekil kişi olarak eylemi yapan özneyi (birinci nesne kişi) **-მ** öneki belirtir: მ-ითხრა (o bana söyledi), და-ი-ცადა (o beni bekledi); bu ek çoğulda **-გვ**'dir: მო-გვ-არბენინა (yakalayıp bize getirdi).

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri Gürcüceye çeviriniz.

Ben senin çocuğunum. Biz arkadaşız. Babam ve ben ormana girdik. Annem beni erken uyandırdı, Köpek tavşanı yakalayıp bana getirdi. Kalbim gururla doldu.

2. Yukarıda verilen teksti (ტექსტი) yazınız.

3. Aşağıdaki boşlukları tekste verilen uygun sözcüklerle doldurunuz:

..... მამამ ადრე ..... ძაღლმა ..... გველს.....
მოკვდა და ..... წამოაგდო. მერე ..... მე .....
და დაგჭრა ..... ძაღლმა ..... კურდღელი .....
შენ უკვე ნაშუადღევი ..... ხარ. ..... მამამ.
მე გული ..... ამეკსო.

Deda Ena

Hazırlayan: *Rüya ÖZKALKAN*

ძ ____ dz

ძ ____ m

ძუა ..... at kuyruğu kılı

ძაძა ..... sütanne, hemşire

ხიძე ..... damat

ძია ..... dayı, amca

ძმა ..... erkek kardeş

მამა ..... baba

მთა ..... dağ

მე ..... ben

ამ ..... şu

სამი ..... üç

ძუხი ..... meşe

თმა ..... saç

მახე ..... tuzak

მახათი ..... çuvaldız

მაია ..... özel ad

ხახე ..... özel ad

აი ძუა, ეს ძუაა, თეო ხოხის ხარია.

ეს ხუთი თოთია. ეს ძაძას თოახია. თეთის ხეს თუთა ახხია.

აი მახათი. სამი მუხა. ეს მუხის ხეა.

სამი მუხის ხე ძაძაა. ხოხი მაიას ძმაა.

ეს ძაახ უთია. ეს მაიას მახათაა. ხესე ხოხოს მამაა.

აი მთა. მახე თეხიაა. ძუის მახე.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შ ____ ş

ჩ ____ ç

შუშა	cam
შეშა	odun
შიშა	korku
შიო	özel isim
შოთა	özel isim
შუშა	işçi
შოთი	uzun ekmek
კუ	kaplumbağa
ხიკე	mantar (bitki)
კომშა	ayva
სკამი	iskemle
კაშა	dereotu

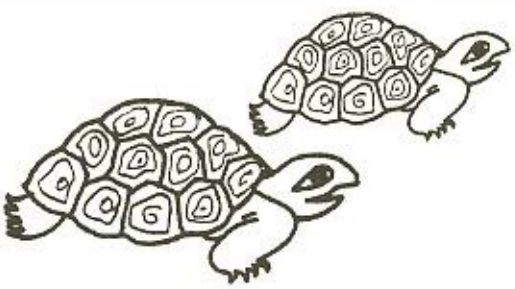

ეი ორი კუ.

ეი შ-უშა. ეი სამი შიოთი. შიო შოთას ძმაა.

ძია შიოს შუშაა. ძუას მახე შიოსია.

შეშა შიოსია. ეი ხიკე. ხუთი კომში. უთო ცეცხია.

ეი კაშა. კომშის ხეს ახსია.

ოთახში ხუთი სკამია.

Komble

Türkçesi: *İrine GOTSİRİDZE*

Bir zamanlar Komble diye anılan genç bir adam yaşarmış. Sabahtan akşama değin değnekleri yontar ve onları tavan arasında saklarmış. Bu nedenle de kimse onu adıyla anmaz, herkes ona Komble (çoban değneği yapan) dermiş.

Komble'nin iki koyundan başka hiçbir şeyi yokmuş. Koyunları sabahları erkenden otlatmaya gider, akşam olunca da eve dönerlermiş. Günlerden birgün iki koyun otlağa giderken yolda bir tilki ile karşılaşmışlar.

– Siz kimin koyunlarısınız? diye sormuş tilki.

– Komble'nin, diye yanıtlamış koyunlar.

– Komble nasıl bir adamdır? diye gene sormuş tilki.

– Komble değnekleri yontup tavan arasında saklar. Bizi yemeye kalkacak biri olursa değneği onun kafasına indirir, demiş koyunlar. Tilki;

–Ben sahibiniz Komble'den korktum sizi yemem, deyip sıvışmış.

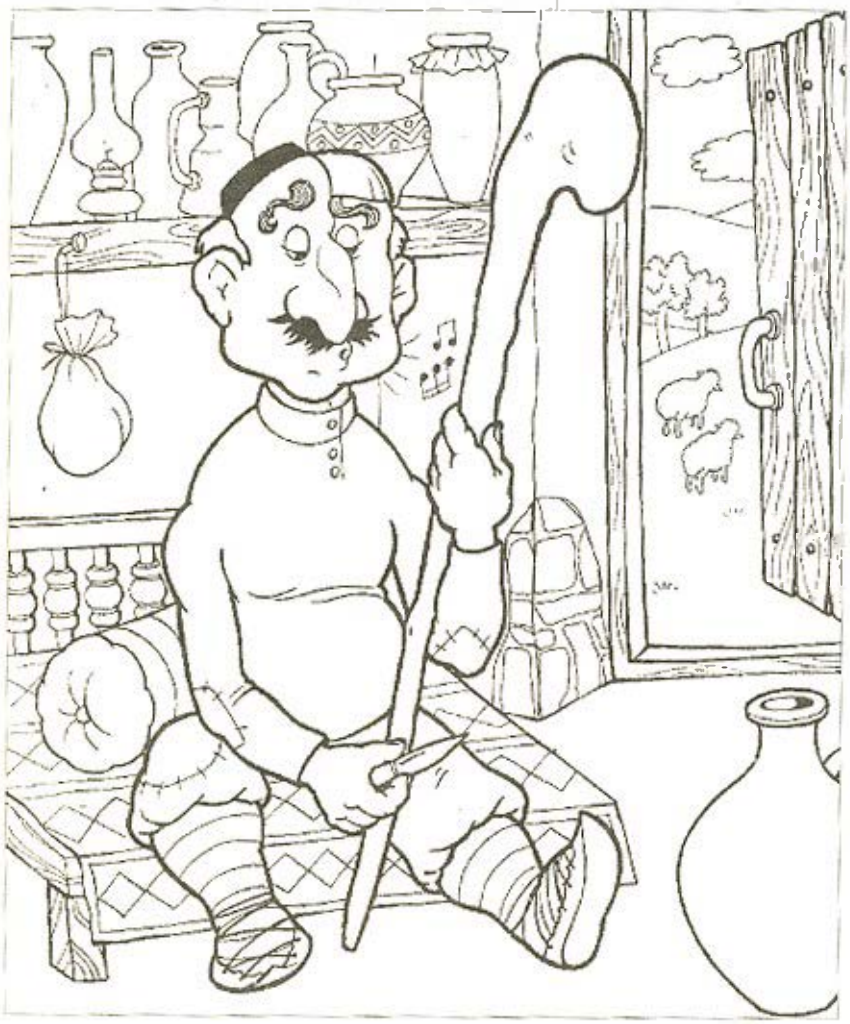

Koyunlar yürümeye devam etmişler ama bu kez de bir ayı ile karşılaşmışlar. Ayı koyunlara;

– Siz kimin koyunlarısınız? diye sormuş.

– Komble'nin, demiş koyunlar.

Ayı gene sormuş:

– Komble nasıl bir adamdır?

– Komble, değnekleri yontar, onları tavan arasında saklar. Eğer bizi yemeye kalkan biri olursa değneği onun kafasına indirir, diye yanıtlamış koyun-

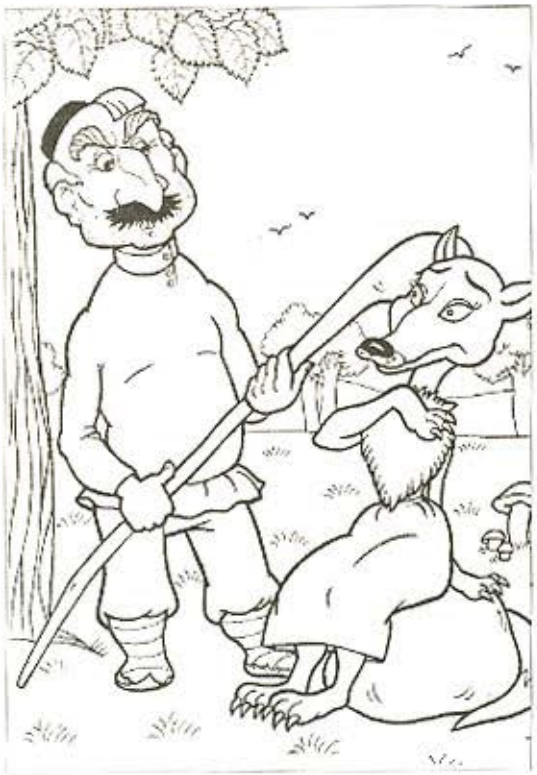

lar. Ayı da;

–Ben sahibiniz Komble'den korkum, deyip yoluna gitmiş.

Koyunlar yollarına devam ederken bu kez de kurtla karşılaşmışlar. Kurt;

– Siz kimin koyunlarısınız? diye sormuş.

– Komble'nin, demiş koyunlar.

– Komble nasıl biri? diye sormuş kurt.

– Komble değnekleri yontup tavan arasında saklar. Eğer bizi yemeye kalkacak biri olursa değneği onun kafasına indirir, diye yanıtlamış koyunlar.

Ama kurt,

–Ben sahibiniz. Komble'den korkmam, demiş ve koyunların ikisini de yutmuş..

Akşam olunca Komble'nin gözleri yolda kalmış. Beklemiş beklemiş ama koyunlar geri dönmemiş. Komble kalkıp tavan arasından büyükçe bir değnek indirip omuzuna koyarak koyulmuş yola. Bir süre sonra tilki ile karşılaşmış. Komble;

– Hey tilki koyunlarımı gördün mü, diye sormuş.

– Hayır, demiş tilki.

– Ağzını aç ve bana dişlerini göster, demiş Komble.

Tilki ağzını açıp dişlerini göstermiş. Ama dişlerinin arasında hiç koyun eti yokmuş. Bunun üzerine Komble yoluna devam etmiş. Derken ayı ile karşılaşmış. Ona da sormuş:

– Hey ayı, koyunlarımı gördün mü?

– Hayır görmedim, demiş ayı.

– Aç ağzını da dişlerini göster bana demiş, Komble.

Ayı ağzını açıp dişlerini göstermiş Komble'ye. Ama onun da dişlerinin arasında koyun eti yokmuş. Komble genç yoluna devam etmiş. Bir süre sonra kurtla karşılaşmış.

– Hey kurt! Koyunlarımı gördün mü, diye seslenmiş. Kurt;

–Hayır görmedim, diye yanıtlamış onu Komble de:

– Ağzını aç bana dişlerini göster, demiş. Kurt ağzını açıp dişlerini göstermiş. Komble kurdun ağzına bakınca bir de ne görsün... Kurdun dişlerinin arasında koyun eti yok mu? Komble değneğini kaldırıp kurdun başına öyle bir vurmuş ki kurt can vermiş. Komble kurdun karnını yarıp koyunlarını kurtarmış. Sonra onları önüne katıp evinin yolunu tutmuş. Komble'nin koyunları artık her sabah erkenden otlağa gidip akşama eve dönmüşler korkusuzca... ❐

Çveneburi'den haberler....

çveneburi'nin İkinci Küçüksu Yemeği

Derginiz **çveneburi**, 16 Aralık günü bir grup işadamına ve **çveneburi** dostuna Küçüksu Sahancı Öğretmen Evi'nde bir yemek verdi. Yirmi kişinin katıldığı yemekte, derginizin mali sorunları ve bunu aşmanın yolları üzerine sohbet edildi. **çveneburi**'yi daha geniş bir kitleye ulaştırmanın olası yolları değerlendirildi. Gece saat 23:30'a kadar süren yemek ve sohbete, Ali Pektaş, Osman Nuri Merçan, Aranur Dede, Nurol Sançiçek, Abdullah Zorlu, Nuri Çelebi, Ender Sahancıkurt, İbrahim Özkan, Turgut Sofuoğlu, Recai Demirkol, Cahit Oktay, Fahreutin Şahin, Bayar Şahin, Fahrettin Çiloğlu, Halit Buharalioğlu, İlyas Zorlu, Sabahattin Keskin ve Sabri Sönmez katıldı. **çveneburi**'nin bu yemekte iki de değerli konuğu vardı: Gürcüstan ticaret ateşesi Damir Manegaladze ve Acara bölükmeclisin başkanlarından Zaüri Pıaladze. Manegladze, **çveneburi**'nin yayınından ve düzenlediği yemekten çok etkilendiğini ve duygulandığını belirtti. Türkiyeli Gürcülerin, Gürcüstan'ın sorunlarıyla yakından ilgilenmelerinden de ayrıca memnuniyet duyduğunu söyledi. İkinci yemeğe kalarak dergimiz **çveneburi**'ye maddi ve manevi destek veren bu dost insanlara teşekkür ediyoruz.□

Gundaridze Müzik Şöleni

İstanbul'da, Bahçelievler Belediye'si Necip Fazıl Kısakürek Kültür Evi'nde, 21 Aralık cumartesi akşamı Bayar Şahin (Gundaridze) iki konser verdi. "Gundaridze Bayar Şahin Müzik Şöleni" adı altında düzenlenen konserde, İlkarya Özkan, Güneş Usta ve Bayar Şahin'den oluşan "Kafdağı Trioşu" da yer aldı. Gürcü halk giysileriyle sahneye çıkan Şahin-Usta-Özkan üçlüsü, izleyicileri coşturup müzik şölenine katmayı başardılar. Abdullah-Seyhan Zorlu (Zoidze) çifti de, Gürcü halk danslarından örnekler sundu.

Aynı programdan oluşan konserin ikincisinde, Refah Partili belediye başkanı bir konuşma yaptı. Türkiye'nin ayrı yörelerine özgü kültürel etkinlikleri yerel yönetimler olarak desteklediklerini ve desteklemeye devam edeceklerini söyledi. Konsere ANAP Bahçelievler ilçe başkanı da bir çelenk gönderdi.

Konserlerin ilk bölümünde, "Kafdağı Trioşu" otantik Gürcü çalgılarının da eşliğinde "Tamami", "Tirinci Horirama", "Vaha Hey", "Rirası" gibi, Türkiye'deki Gürcü köylerinden derlenen parçaları seslendirdi. Zorlu çifti, "Tsekva mıcuri" (Dağlı dansı) gibi Gürcü halk danslarıyla konseri renklendirdi.

Konserlerin ikinci bölümünden solisti olarak sahneye çıkan Bayar Şahin, Gürcüce ve Türkçe parçalar okudu. Artvin yöresinden, özellikle Maçahel köylerinden derlenen Gürcüce parçalar ilgi topladı. Çoğunluğu Maçahelli köylerinden göç ederek Bahçelievler'e yerleşmiş olan Gürcülerin izlediği konser, sonunda "horumi" şölenine dönüştü. "Gundaridze Bayar Şahin Müzik Şöleni", izleyicilerin kadın-erkek birlikte horumi tepmeleriyle son buldu.□

İzmit'te Gürcü Halk Dansları Çalışmaları

İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği, Gürcü halk dansları grubu çalışmalarına başladı. 1990 yılından bu yana etkinlik gösteren grubun çalışmaları Gürcistan'dan getirtilen İvana Dans Grubu oyuncularından Gulnazi Berata tarafından Kote Vardoganidze ile birlikte yürütülecek. Yaz dönemine kadar sürecek çalışmalar, her cuma saat 18:00-22:00 arasında İzmit Gazi Lisesi spor salonunda yapılacak. Gürcü halk dansları çalışmalarına katılmak isteyenler, dernek başkanı Abdullah Zorlu'ya (Zoidze) başvurabilirler.

Adres: Fethiye Gökyüzler İşhanı, Kat: 1, İzmit.
Tel: (0262) 322 27 21 - 321 27 78

Behçet KOLAT (KOKOLADZE)
İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği
Yönetim Kurulu Üyesi

Hoşgeldin Tamar...

İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği başkanı ve Kocaeli Barosu avukatlarından Abdullah Zorlu ve eşi Seyhan Zorlu'nun 28.8.1994 tarihinde Tamar isimli bir kız çocukları dünyaya geldi. Genç ebeveynleri kutlar, nice mutluluklar dileriz.

Osman ERTUĞ (MİKELADZE)
İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği
Yönetim Kurulu Üyesi

pekplast
ENDÜSTRİYEL PLASTİKLER TİC. LTD. ŞTİ

pektaş
İNŞAAT SAN. VE TİC. A.Ş.

Yeni yılınızı en içten dileklerimizle kutlarız...

ALİ PEKTAŞ

Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan Cad. No: 101/7 Üstbostancı-İSTANBUL
Tel : (0216) 380 09 09 (3 Hat) - 380 59 60 (4 Hat) Fax : (0216) 380 08 71

Gürcüstan-Türkiye İlişkilerinin Son Dört Yılı

Gürcüstan, bağgımsızlığını ilk tanıyan ilk ülke olan Türkiye'nin bugün herhangi bir sorunu bulunmayan tek komşusu. Türkiye ile ekonomik işbirliği için büyük bir potansiyele sahip olmanın yanında, coğrafi konumu itibariyle Türkiye'nin Rusya, Azerbaycan ve Orta Asya cumhuriyetlerine ulaşımı için de büyük önem taşıyor. 1991 yılından bu yana, Gürcüstan ile Türkiye arasındaki ikili ilişkiler istikrarlı biçimde sürdürülmüştür. Ülkemizde Gürcü ve Abaza (ve Abhaz) kökenli yurttaşların varlığı iki ülke ilişkilerini canlı tutmada önemli olmuştur.

Ancak Türkiye, Abhazya'nın ayrılıkçı mücadelesi sırasında Gürcüstan'ın egemenlik ve toprak bütünlüğüne büyük önem verdiğini her fırsatta vurgulamıştır. Türkiye resmî yaklaşımıyla Abhazya sorunu konusunda akılcı ve dengeli bir politika izlemektedir. Bu dengeyi Gürcüstan'a yaptığı insanî yardımların dağılımında da yansımıştır.

Gürcüstan'ın Türkiye'yi Rusya'ya karşı bir denge unsuru olarak gördüğü bilinmektedir. Türkiye, tarafların arzusu üzerine halen Abhazya'da görev yapmakta olan BM Gürcüstan Gözlemci Misyonu'na (UNOMIG) gözlemci göndermeye karar vermiş ve talebiniz Güvenlik Konseyi'nce uygun bulunmuştur. Türkiye açısından önemli sayılan bir başka nokta, Gürcüstan'ın ülke sınırları içinde Türkiye karşıtı faaliyete izin vermemesidir.

Gürcüstan, Karadeniz'e kıyısı olmasından dolayı Ermenistan için de hayatî öneme sahip bir ülkedir. Nitekim, Türkiye ile iyi ilişkileri olmayan Ermenistan'ın, Gürcüstan'ın Karadeniz'deki limanlarına ilgi duyduğu bilinmektedir.

Türkiye, Gürcüstan'ı mal ve hizmet ihracatı için büyük bir pazar potansiyeline sahip bir ülke olarak görmekte, bu potansiyelin coğrafi yakınlık nedeniyle Kuzeydoğu Anadolu'daki ticarî faaliyetleri de canlandıracağını düşünmektedir.

Türkiyeli ilgililer, İran ve Ermenistan'ın rekabet ambarıyla Türkiye'nin Orta Asya cumhuriyetleri ile ulaşım yollarını ipotek altına almaları karşısında Gürcüstan üzerinden alternatif ulaşım imkanlarının bulunmasının önemli olduğunu belirtmektedirler. Ama Türkiye'nin bölge ülkeleri ile ekonomik ilişkiler kurma isteğinin yalnızca Türk cumhuriyetleri ile sınırlı olmadığının bir göstergesi olarak Gürcüstan ile de ekonomik ilişkilerini geliştirmek istemektedir. Gürcüstan ile geliştirilecek iyi komşuluk ilişkilerinin öbür komşu ülkeler için de örnek olabileceği vurgulanmaktadır. Türkiye ile Gürcüstan arasındaki ticarî ilişkiler 31 Ağustos 1989 tarihinde Sarp Sınır Kapısı'nın açılması ile başlamış ve 6 Temmuz 1989 tarihinde Moskova'da imzalanan Sınır ve Kıyı Ticaret Anlaşması ile hukukî bir zemine kavuşturulmuştur. Gürcüstan'ın bağımsız bir devlet haline gelmesiyle, iki ülke arasında daha da canlılık kazanan ekonomik ilişkiler, ticaret, ulaştırma, telekomünikasyon, enerji, sağlık gibi alanlarda hızla gelişmiştir. Gürcüstan Devlet ve Parlamento Başkanı Eduard Şevardnadze'nin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in konuğu olarak 12-13 Ocak 1994 tarihlerinde Türkiye'ye yaptığı ziyaret sırasında iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler tüm yönleriyle ele alınmış ve belirli alanlarda ilişkilerin mevcut durumu ve gelecekte göstermesi beklenen seyri hakkında bir Mutabakat Muhtırası imzalanmıştır. Bu alanlar "ulaştırma ve haberleşme", "sanayi, enerji, turizm ve çevre alanlarında işbirliği", "müteahhitlik hizmetleri", "bankacılık", "ticaret" ve "diplomatik misyonlar" olarak belirlenmiştir. Bu ziyaret sırasında ayrıca iki ülke parlamentoları ile gümrük, iç işleri, tarım, sanayi, turizm ve spor bakanlıkları arasında işbirliğini öngören ikili anlaşmalar imzalanmıştır. İki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin durumu belli başlıklar altında özetlenebilir:

EXIMBANK KREDİSİ - Eximbank 12 Şubat

1995 tarihinde Gürcistan'a 28 milyon ABD doları tüketim mal, 22 milyon ABD doları yatırım malı olmak üzere toplam 50 milyon dolarlık ihracat kredisi açmıştır. 17 Haziran 1994 tarihi itibarıyla bu kredinin tamamı tahsis edilmiş olup 36,81 milyon ABD dolarlık kullanım gerçekleşmiştir. Gürcistan'ın bu krediye ek olarak 50 milyon ABD dolarlık talebi, hem Şevardnadze'nin 12-13 Ocak 1995 tarihinde ülkemizi ziyareti sırasında, hem de TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk'un Mayıs 1995'te Tiflis'i ziyareti sırasında dile getirilmiş; Cindoruk, ilke olarak kredinin verilebileceğini ancak zamanlamasına karar verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yeni kredi açılması sözü 15 Aralık 1994'te Tiflis'i ziyaret eden Cumhurbaşkanı Demirel tarafından bizzat verilmiştir. Öte yandan Acara Özerk Cumhuriyeti de bu nebiadan ayrı olarak, elektrik santralları inşası, un, bisküvi ve makarna fabrikaları kurulması, Batum rafinerisinin modernizasyonu ve genişletilmesi, Batum limanının kapasitesinin artırılarak ağır yük ve ro-ro gemilerinin yanaşmasına imkan sağlaması gibi projelerin finansmanında kullanılmak üzere kredi talebinde bulunmuştur.

KARMA EKONOMİK KOMİSYON (KEK) - 30 Temmuz 1992 tarihinde imzalanan "Ekonomik ve Ticari İşbirliği Anlaşması"nın 9. maddesi uyarınca Türkiye-Gürcistan Karma Ekonomik Komisyonu kurulmuştu. Gürcistan Devlet ve Parlamento Başkanı Eduard Şevardnadze'nin 12-13 Ocak tarihinde Türkiye'ye yapmış resmi ziyareti sırasında imzalanan "Ekonomik Konularda Yapılan Görüşmelere İlişkin Mutabakat Muhtırası"nda ise, KEK'in en kısa zamanda toplanması öngörülmüştü. Komisyonun Eylül 1994'te toplanması öngörülmüş, ancak TBTM tarafından ertelenmiştir.

BUĞDAY İHRACATI - Eximbank tarafından Gürcistan'a açılan 50 milyon dolarlık kredi kapsamında, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü'nce Gürcistan'a toplam 79.368.463 MT buğday karşılığı 9.127.373 ABD doları tutarında ihracat gerçekleşmiştir. Gürcistan'a son olarak 3.423.514 dolarlık sevkiyat yapılmış olup, Gürcistan'ın bunun yüzde 5'i olan 171.177 doları döviz cinsinden TMO'ya ödemesi gerekmektedir. Ancak ithalatı yapan şirketin söz konusu borcu ödeyecek durumda olmaması nedeniyle borcun hükümet tarafından üstlenildiği ve bunun için bir kararname çıkarılması gerektiği öğrenilmiştir.

ENERJİ - Enerji konusu iki ülke için en önemli alanlardan birini oluşturmuştur. Enerji alanındaki işbirliğinde, özellikle hidroelektrik, doğalgaz ve petrol alanlarının büyük bir potansiyele ulaştığı düşünülmektedir. Gürcistan'dan Kars ve Erzurum yörelerine doğalgaz boru hattı döşenmesi konusunda 30 Mart 1995 tarihinde BOTAŞ ile Gürcistan makamları arasında bir protokol imzalanmıştır. İki ülke yetkilileri arasında 7-10 Eylül 1994 tarihinde Erzurum'da görüşmeler yapılmıştır. Gürcistan ve Türkiye arasında 30 Ocak 1990 tarihinde imzalanan protokol uyarınca 1 Şubat 1990 tarihinden itibaren Gürcistan şebekesine elektrik enerjisi verilmektedir. Nisan 1994 itibarıyla verilen toplam enerji 1.101,9 milyon kW-saat'tir. İade edilmesi gereken 1.707 milyon kW-sa enerjinin 515,2 milyon kW-sa'i alınmıştır. Geri kalan 1.229,2 milyon kW-Sa'i ise 14 Ekim 1993 tarihli protokol gereği 1994-1997 yıllarında, yılda 305'er milyon kW-Sa olmak üzere 1997 yılı sonuna kadar iade edilmesi gerekmektedir. Enerji geri ödemesinin Nisan 1994'te başlaması gerekmekteydi. Gürcistan 28 Mayıs 1994 tarihinde enerji vermeye başlamış ancak geri ödeme koşulları olmadığından Haziran ortasında enerji vermeyi durdurmak zorunda kalmıştır.

Türkiye-Gürcistan Ticari İlişkileri

Yıl	İhracat $	İthalat $	Dış Ticaret Hacmi $
1991	0	0	0
1992	11.571.000	6.322.000	17.893.000
1993	34.498.000	21.894.000	56.392.000
1994 (Şubat Sonu)	7.829.000	2.952.000	-

İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

İŞBİRLİĞİMİZİ GÜÇLENDİRİYOR

Sağlık Bakanı ve İlaç Sanayicileri Gürcüstan'ı Ziyaret Etti

Sağlık Bakanımız Sayın Doğan Baran başkanlığında kalabalık bir ilaç sanayicileri grubu ilaç, eczacılık ve diğer sağlık konularında anlaşmalar yapmak üzere, 27-30 Ekim 1994 tarihleri arasında Tiflis'i ziyaret ettiler.

Esasen Gürcüstan, SSCB dağılmadan önce sağlık alanında işbirliği için ilk temasa geçen Sovyet Cumhuriyeti olmuş ve 10 Ekim 1990 tarihinde Bakanlığımız ile Gürcüstan Sağlık Bakanlığı arasında "Tıp ve Sağlık Alanında 1990-1992 Yıllarına İlişkin İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır. Protokol gereğince çalışmalara başlandığı sırada SSCB dağılmış ve kısa süre sonra da Gürcüstan'da bilinen siyasi gelişmeler olmuş ve devam eden bu istikrarsız dönemde anılan protokolün süresi de dolmuştur.

Geçtiğimiz dönemde Gürcüstan'da istikrarın yeniden tesis edilmeye başlanması ve Türkiye ile yakın siyasi ilişkilerin canlanmasına paralel olarak bu ülkeye sağlık alanında da gerekli ikili düzenlemelerin ve işbirliğinin gerçekleştirilmesi yeniden gündeme gelmiştir.

Gürcüstan Sağlık Bakanlığı'nın yakı davetlerine icabeten ve varılan mutabakata istinaden Sayın Bakanımız başkanlığında bir resmi heyet, iki ülke arasında Sağlık ve Tıp Alanında İşbirliği Anlaşması'nı imzalamak üzere 27-30 Ekim 1994 tarihleri arasında Tiflis'i ziyaret etmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün 12-16 Eylül 1994'te Kopenhag'ta yapılan 44. Avrupa bölge toplantısında Sayın Bakanımız ile görüşen Gürcüstan Sağlık Bakanı Avtandil Corbenadze genel bir işbirliği çerçevesinde özellikle ilaç ve ilaç endüstrisi konusunda ciddi bir işbirliğine hazır olduklarını ifade etmişlerdir.

Türk İlaç Sanayiini temsilen 22 sanayici ve yönetici ile Kardiyoloji Derneği'nden 1 kişi, Dışişleri Bakanlığı'nı temsilen 1 kişi ve Sağlık Bakanlığı'nı temsilen 5 kişi olmak üzere toplam 29 kişinin oluşturduğu heyeti havaalanında Gürcüstan Sağlık Bakanı Sayın Avtandil Corbenadze ve beraberindeki heyet karşılamıştır. 28-29 Ekim 1994 tarihlerinde gerek bakanlıklar düzeyinde resmi görüşmeler ve gerekse iki taraftan firmalar düzeyinde karşılıklı görüşmeler yapılmıştır. 29 Ekim 1994 günü Türkiye ile Gürcüstan arasında sağlık anlaşması imzalanmıştır.Anlaşma töreninde Türkiye'nin Gürcüstan Büyükelçisi de hazır bulunmuştur. Heyet, anlaşmadan sonra Türk Büyükelçiliği'nde 29 Ekim kutlamalarına katılmıştır.

Sağlık alanında yapılan anlaşma ile Türk Sanayicileri'nin ilaçları için Gürcüstan'da ruhsat alma ve hatta yatırım yapma çalışmalarına başladıkları gözlemlenmektedir. Bu anlaşma imzalanmadan aylarca önce Atabay İlaç Fabrikası 18 ilacı için Gürcüstan'da ruhsat almış ve bu ülkeye ilaç ihracatına başlamıştır.❑

Osman N. MERCAN

Türk-Gürcü Kredi Anlaşması İmzalandı

Export Import Bank of Georgia (EIB) ile Türk Eximbank arasında, 10.12.1993 tarihinde mal ihracatına imkan veren 50.000.000 ABD dolarlık bir kredi anlaşması imzalanmış, bu kredi kapsamında ihraç edilecek mallar Gürcüstan hükümetince belirlenmişti. Bu mal listesinde muhtelif tüketim ve sermaye malları yer alırken, ilaç endüstrisi ve eczacılık alanlarında kullanılan mallar bulunmamakta.

Bu kredi anlaşması kapsamında, 7.10.1994 tarihi itibariyle Türk ihracatçıları lehine ticari bankalar nezdinde toplam 44,235,517.51 ABD dolarlık akreditif açıldı. Bu akreditifler altında toplam 40.001,503.12 ABD dolarlık kullandırım gerçekleştirildi.❑

Türkiye ile Gürcüstan Arasında

Sağlık Alanında İşbirliği

İki ülke arasında varolan dostluk ve işbirliği ile iyi komşuluk anlaşması çerçevesinde, sağlık alanında da gerekli işbirliğini tesis etmek amacıyla 27-28 Ekim 1994 tarihleri arasında Türkiye Sağlık Bakanı Dr. Doğan Baran ile Türk İlaç Sanayii temsilcilerinden oluşan bir grup, Gürcüstan Sağlık Bakanı Dr. Avdantil Corbenadze'nin konuğu olarak Tiflis'e bir resmi ziyarette bulundu.

Sağlık Bakanı Baran başkanlığındaki Türk Sağlık Bakanlığı heyeti Türk İlaç Sanayii Temsilcileri ile birlikte Corbenadze başkanlığındaki Gürcüstan Sağlık Bakanlığı Heyeti ve Tiflis Büyükelçimiz Tevfik A. Okyavuz'un katılımıyla gerçekleşen görüşmelerde öncelikle Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması genel hatlarıyla ele alındı. İki ülkenin ilaç sektörleri arasında olabilecek işbirliğinin araştırılarak işbirliği şekillerinin genel çerçevesinin belirlenebilmesi için çalışmalara başlanması konusunda mutabakata varıldı. İlk oturumdan sonra Türk İlaç Sanayii temsilcileri, Gürcü muhataplarıyla ayrı görüşmeler yapıp, iki ülkenin sağlık alanında yapacağı işbirliğinin yerel işbirliği çerçevesinde geliştirilip bölgesel bir işbirliği haline dönüştürülmesi amacıyla Gürcüstan Sağlık Bakanlığı, ileride Orta Asya Türk cumhuriyetlerinin de katılımının gerçekleşebileceği Karadeniz Ekonomik İşbirliği Ülkeleri Sağlık Bakanları Konseyi kurulmasını teklif etti. KEİ Sağlık Bakanları Konseyi kurulması Türk Sağlık Bakanlığı tarafından da benimsenmiş olup, taraf olacak diğer ilgili ülkelerin konu hakkındaki görüşlerinin alınmasının gerektiği vurgulandı. Corbenadze, iki ülkenin ilaç sektörlerinin yapabilecekleri işbirliğini somutlaştırabilmek ve Türk ilaç sektörünün imkanlarını yerinde incelemek için Gürcü ilaç sektörü temsilcileriyle birlikte Türkiye'ye davet edildi. Ocak 1995'te gerçekleşecek olan ziyaret sırasında KEİ Sağlık Bakanları Konseyi'nin kurulması için iki bakanlığın yayınlayacakları ve diğer ilgili ülkelere yapacakları çağrı da imzalanacak.

Resmi heyetlerin yaptığı görüşmelerle anlaşma metni imza aşamasına getirildikten sonra Gürcüstan Sağlık Bakanı, ülkelerinde yapılmayı düşündükleri sağlık reformu konusunda ayrıntılı bilgi verdi. Verilen bilgiye göre, yapılacak reform çerçevesinde bütün tedavi kurumlarının özelleştirilmesi, sağlık sigortasının kurulması ve sağlık sigortası için gerekli prim sistemine geçinceye kadarki dönemde vatandaşların tedavi giderleri devlet tarafından karşılanması düşünülmekte. Bu amaçla devlet bütçesine gelir sağlamak amacıyla küçük çaplı ticari ve sınai kuruluşlardan %1, orta ve büyük çaplı ve yüksek teknolojiler kullanan kuruluşlardan %3-5 oranlarında sağlık ve çevre vergisi alınması öngörülmekte. Ülke ekonomisi güçlendikçe aşamalı olarak prim sistemine geçilecek. Yine verilen bilgilere göre, "Gürcüstan Sağlık Reformu Projesi"ne Avrupa Birliği (AB) önderlik ediyor ve daha projelendirme aşamasından itibaren Dünya Bankası finansman kredisi sağlıyor. İlk dilimi 6(0.000 ABD doları) proje üzerinde Polonya'nın eski sağlık bakanlarından biri olup halen Dünya Bankası'nda görevli Mr. Campos çalışıyor. Sağlık Reformunu öngören bütün yasal düzenlemelere Gürcüstan'ın bütün ilgili taraflarının da mutabakatı sağlanarak son şekliyle parlamentoya sunuldu. Yakın bir zamanda yasalaşması bekleniyor.

Sağlık Bakanı Dr. Baran da Gürcüstan heyetine, Türkiye'de halihazırda ve çalışmaları sürdürülen sağlık reformu ve genel sağlık sigortası hakkında ayrıntılı bilgi verdi.

Aynı gün Gürcüstan Kardiyoloji Enstitüsü de ziyaret edildi. Burada, Türk Kardiyoloji Derneği Genel Sekreteri Prof. Dr. Muzaffer Özürkün'ün de katılımıyla yapılan görüşmelerde, kurulması düşünülen Kafkas Kardiyoloji Merkezi görüşüldü. Yapılan değerlendirmeler sonucunda bir kardiyoloji merkezi veya derneğinin kurulması genel kabul gördü. Ancak bunun Orta Asya ülkelerinin de katılımına uygun bir şekilde organize edilebilmesini teminen ilgili ülkelerin kardiyoloğlarının

Sağlık Bakanı Dr. Doğan Baran T. Sezenthadzeyle A. Corbenadze ile

buraya geleceği ve Türkiye'de düzenlenecek olan kardiyoloji kongresinde konunun ayrıntılarıyla görüşülmesine, çıkacak sonuca göre girişimlere yön verilmesine karar verildi.

Ayrıca, Gürcistan Kardiyoloji Enstitüsü Müdürü Prof. B. Kobalia, enstitüde yalnızca invazif kardiyoterapi uygulamalarını teknolojik yetersizlik nedeniyle yapamadıklarını anlatarak uzmanlarının ülkemizde staj görme imkanlarının yaratılmasını talep etti. Ziyaret edilen Noroloji ve Nöroşirürji Enstitüsü'nde özellikle Epilepsi Merkezi'nde uygulanan teşhis ve tedavi yöntemleri üzerinde duruldu. Her iki enstitüde yapılan incelemelerin değerlendirilmesi sonucunda, Gürcü kardiyologların Türkiye'de, Türk nörologların da epilepsi teşhis ve tedavi yöntemleri konusunda Gürcistan'da kısa süreli stajlara tabi tutulmalarının yararlı olacağı belirtildi. Sağlık Bakanı Dr. Baran ayrıca Tiflis'in 5 Numaralı Doğumevi'nde incelemelerde bulundu ve trafik kazası geçiren üç Türk öğrenciyi de yaralıları hastanede ziyaret ederek yetkililerden bilgi aldı.

Ziyaretin birinci gününde kırk kadar Türk öğrencinin öğrenim gördüğü Tiflis Devlet Tıp Üniversitesi'ni de ziyaret edildi. Burada Türk öğrencilerin de katıldığı geniş katılımlı toplantıda üniversitenin rektörü ve diğer yetkililer tarafından Türk Sağlık Bakanlığı'na üniversite hakkında bilgi verildi ve diplomaların denkliği ile Türkiye'deki çeşitli üniversitelerle işbirliği konuları gündeme getirildi. Gerek bakanlıkların heyetleri arasında yapılan görüşmelerde, gerekse Tıp Üniversitesi'ndeki toplantıda gündeme getirilen diplomaların denkliğinin tanınması konusunda Türkiye'de uygulanan mevzuat ayrıntılarıyla kendilerine açıklandı. Esasen bu konuda herhangi bir sorun olmadığı, ancak uygulamalarda doğacak aksaklıklarda Türkiye Sağlık Bakanlığının YÖK nezdinde yardımcı olabileceği belirtildi.

Sağlık Bakanı başkanlığındaki Türk heyeti, 29 Ekim 1994 günü sabahleyin Gürcistan Başbakanı Otar Patsatsia tarafından kabul edildi. Kabulde, Dr. Doğan Baran, Başbakan Prof. Dr. Tansu Ciller'in selam ve iyi dileklerini Gürcistan başbakanına iletti ve Gürcistan ile yapılacak işbirliği alanları konusunda kısaca bilgi sundu. Türkiye'nin geneide Gürcistan Cumhuriyeti ile olan iyi komşuluk ve dostluk ilişkilerine değinerek bölge barışı için istikrarlı ve güçlü bir Gürcistan'ın evrilmesini ülke olarak arzuladığını vurguladı. Gürcistan sağlık bakanı da, Türkiye Sağlık Bakanlığı'nın Gürcistan Sağlık Bakanlığı ile işbirliğine verdiği önemi değinerek teşekkür etti.

Gürcistan Başbakanı burada yaptığı konuşmada öncelikle Türk heyetinin Cumhuriyet Bayramını kutlayarak Başbakan Tansu Ciller'e içten teşekkürlerini iletmesini istedi ve kendileri için Türkiye ile olan yakın ilişkilerin önemini belirterek Sağlık Bakanı Baran'ın ziyaretlerin başlıbaşına bir destek olduğunu söyledi.

Hazırlanan Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması, Türkiye Sağlık Bakanı Baran ve Gürcistan Sağlık Bakanı Gorbenadze tarafından imzalandı. Gürcistan Başbakanı Otar Patsatsia ve Gürcistan Parlamento Sözcüsü'nün de hazır bulunduğu imza töreninden sonra düzenlenen basın toplantısında, her iki bakan da öngörülen işbirliği ve planların faaliyetlerle iki ülke arasındaki ilişkiler hakkında basına bilgi verdiler ve soruları cevaplandırdılar.

Basın toplantısının ardından Bakan Doğan Baran ve Türk Sağlık Bakanlığı Heyeti, Gürcistan Devlet ve Parlamento Başkanı Eduard Şevardnadze tarafından kabul edildi. Eduard Şevardnadze kabulde yaptığı konuşmada, öncelikle Türk milletinin ve bakanlık heyetinin Cumhuriyet Bayramını kutlayarak, ülkesinin Türkiye ile ilişkilere verdiği önemi belirterek, iki ülkenin yapacağı her türlü işbirliğinin bölgede istikrar ve barışa hizmet edeceğini vurguladı. Özellikle Türkiye'nin Gürcistan'a verdiği gerek ekonomik ve gerekse politik desteğin, kendilerinin bağımsızlığını pekiştirme çabalarına büyük katkıda bulunduğunu vurgulayarak Türkiye Sağlık Bakanı'nın ziyaretinin başlıbaşına bir destek olduğunu söyledi. Baran da, Türkiye'nin ülke olarak Gürcistan'a büyük önem verdiğini, güçlü ve istikrarlı bir Gürcistan'ın Kafkasya'da barışın sağlanmasının ana unsurlarından biri olarak gördüğünü ve esasen iki ülke arasında gelişen iyi komşuluk, dostluk ve kardeşlik ilişkileri çerçevesinde sağlık alanında da sıkı bir işbirliğinden yana olduğunu, bu amaçla bir işbirliği anlaşması imzalandığını, bunun yanında iki ülkenin ilaç sektörünün üretim alanlarında işbirliğini gerçekleştirmek üzere girişimlere başladığını ifade ederek, gösterdikleri dostluk ve ilgi için teşekkür etti.

Kabulden sonra Bakan Baran, Cumhuriyet Bayramı nedeniyle Tiflis Büyükelçiliğimizin düzenlediği resepsiyona katıldı. Resepsiyona Gürcistan Devlet ve Parlamento Başkanı Eduard Şevardnadze de katıldı ve Türk sağlık bakanı ile sohbetini burada da sürdürdü.

30 Ekim sabahı Türk heyeti Tiflis'ten Gorbenadze ile birlikte ayrılarak Batum'a hareket etti. Baran ve Gorbenadze Batum'da Acara Özerk Cumhuriyeti Başbakanı tarafından karşılandı. İler iki bakan Acara Özerk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Aslan Abaşidze'ye bir nezaket ziyareti yaptıktan sonra kentten ayrıldılar. Gürcistan Sağlık Bakanı, Dr. Baran'ı karayoluyla Sarp'ın Türkiye kısmına kadar uğurladı. Sarp sınır kapısının Türkiye kısmında birer yorgunluk kahvesi içilerek Ocak 1995'te buluşmak üzere vedalaşıldı ❑

Cumhurbaşkanı Demirel Gürcüstan'da

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin resmi konuğu olarak 15 Kasım 1994'te Tiflis'e bir günlük çalışma ziyaretinde bulundu. Tiflis Havalimanında Eduard Sevardnadze, Süleyman Demirel'i resmi törenle karşıladı. Daha sonra baş başa görüşmeler yaptılar. Öğle yemeğini de başbaşa yiyen iki lider daha sonra heyetler arası görüşmelere başkanlık etiler. Resmi görüşmelerden sonra Süleyman Demirel, Doğu-Batı Araştırmaları Enstitüsü'nde bölgenin genel bir değerlendirmesi niteliğinde bir konuşma yaptı. Gürcüstan ile ikili ilişkilere büyük değer atfettiğini belirten Demirel, konuşmasını şöyle sürdürdü: "Gürcüstan'ın içinde bulunduğu siyasal ve ekonomik güçlükleri bir an önce aşarak istikrara kavuşacağına ve kalkınmasını gerçekleştireceğine samimiyetle inanıyoruz. Güçlü ve istikrarlı bir Gürcüstan bölge barışına da değerli katkılarda bulunacaktır. Mevcut güçlüklere uzlaşı zihniyeti içinde ve barışçı yöntemlerle çözüm arandığı takdirde, dostum Şevardnadze gibi engin tecrübe sahibi âkil bir lider ile amaca kolayca ulaşılabileceğini düşünüyorum. Bu geçiş süreci içinde Türkiye, yakın komşuluk, akrabalık ve sınırdaşlık gibi tarihi bağlarla bağlı olduğu ve birçok ortak değeri paylaştığı Gürcüstan halkının hak ettiği refah düzeyine ulaşabilmesi için elinden gelen gayreti, imkanları ölçüsünde göstermeye devam edecektir. İşbirliği ve dayanışma ile daha güvenli ve istikrarlı bir bölge yaratacağımıza inanıyorum. Dostum Şevardnadze ile yapacağımız ve artık kurumsallaşmış bir nitelik kazanan siyasi istişarelerin bu amaca hizmet edeceğine eminim."

Eduard Şevardnadze'nin Metehi Oteli'nde Süleyman Demirel onuruna verdiği akşam yemeğinden sonra Süleyman Demirel, Tiflis'ten ayrıldı. Demirel ile birlikte kalabalık bir işadamı grubu da Tiflis'te görüşmeler yaptı.

Hasan ÇELİK

Memed Abaşidze Açık Üniversitesi Sanat Fakültesi Açılıyor

Gürcüstan'da Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin desteğiyle, Memed Abaşidze Açık Üniversitesi Sanat Fakültesi'nin açılmasına karar verildi. Paralı eğitim verecek olan fakülte, sinema yönetmenliği ve kameramanlık(tiyatro yönetmenliği ve oyunculuk) dramaturji, tiyatro ve sinema ressamlığı, resim, grafik ve dizayn bölümlerinden oluşuyor. Bu konuda yapılan yazılı açıklamada, Gürcüstan'ın yaşadığı tarihsel sürecin Gürcüleri anayurt dışına dağıttığı, kuşakların değişmesiyle anayurt dışında yaşayan Gürcülerin anayurtla bağlarının gevşediği ve Gürcüstan hakkındaki düşüncelerinin giderek muğlaklaştığı belirtiliyor. Bu durum gözönüne alınarak Tüm Dünya Gürcüleri Kongresi'nin desteğiyle, ünlü yazar ve toplum adamı Memed Abaşidze adına açık üniversiteye bağlı olarak, anayurt dışındaki Gürcüler ve yabancılar için Sanat Fakültesi açılmasına karar verildiği ifade ediliyor. Burada öğrenim görecek kişilerin, aynı zamanda Gürcüstan ile kendi ülkeleri arasında bir "kültür elçisi" olacakları vurgulanıyor. Sanat Fakültesi kurucuları inisiyatif grubunda aşağıdaki ünlü kişiler yer alıyor: E. Abvlediani (sinema yazarı), T. Babluani (sinema yönetmenliği), N. Bagrationi (tiyatro yönetmeni), A. Çhartişvili (felsefe doktoru), R. Hotivari (sinema yönetmeni), M. Kobahidze (sinema yönetmeni), P. Milorava (sinema yönetmeni), Ts. Nakaşidze (tiyatro yönetmeni), V. Rurua (sinema ve tiyatro ressamı), R. Storua (Rustaveli Tiyatrosu başyönetmeni), M. Tumanişvili (Sinema Oyuncuları Tiyatrosu başyönetmeni).

İrtibat Adresi:
Gürcüstan Cumhuriyeti, Tiflis 380012
Davit Ağmaşenebeli Cad. 154
Tüm Gürcüler Dünya Kongresi
Telefaks: (7 8832) 95 25 67

Kısa Kısa ...

Hazırlayan: *Rüya ÖZKALKAN*

Türkiye'nin Gürcistan'a BM şemsiyesi altında askeri gözlemci göndermesine ilişkin teklifi BM Genel Sekreteri Butros Gali ve Güvenlik Konseyi tarafından kabul edildi. Gali, Güvenlik Konseyi'ne sunduğu mektubunda, Gürcistan'daki BM gözlemcilerine (UNOMIG) Türkiye'nin yanı sıra Arnavutluk, Küba, Pakistan, Rusya Federasyonu ve ABD'den gözlemci alınmasını da teklif etti. Konsey Başkanı Rusya daimi temsilcisi Voronisov'un, Gali'nin önerisini Konsey üyelerinin onayına sunduğu ve teklifin itirazsız kabul edildiği öğrenildi.

(*Türkiye*, 2 Eylül)

Moskova Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Cahar Dudayev'in istifasını istedi. Rus hükümeti bu isteğine gerekçe olarak ülkenin bir iç savaşın eşiğine getirilmeye çalışıldığını gösterdi. Hükümet bildirisinde, ülke yönetiminin tek kişinin eline verilmesi çabalarının gerginliğin ve şiddetin artmasına neden olduğu, bundan dolayı serbest seçim yapılmasının ve yeni bir hükümetin kurulmasının gerektiği ifade edildi. AFP'ye bir demeç veren Dudayev ise, Rusya'nın dünya kamuoyunu yanıltmaya ve olayların üzerini kapatmaya çalıştığını ileri sürdü. Dudayev, Rusya'dan gelen askerlerin, gönüllülerin Çeçenya'da vahşi kıyımlara giriştiğini öne sürerek "bunlar tüm dünya tarafından bilinmekte, ancak susulmaktadır. Rusya, Çeçen Cumhuriyeti'ne atom bombası bile atsa herkesin sessizliğini koruyacağını biliyoruz. Çeçen halkı seçimini yapmıştır ve bu seçimi korumak için gerekli gücü bulacaktır" dedi.

(*Cumhuriyet*, 5 Eylül)

Çeçen Cumhuriyeti'nde Devlet Başkanı Cahar Dudayev'e bağlı güçlerle muhalefet güçleri arasında hafta sonu çıkan çatışmada 9 kişi öldü. Hükümete bağlı Çeçenpress ajansı, başkent Grozni'nin 20 km güneydoğusundaki Argun kentinin, önceki gece çıkan çatışmalar sonunda hükümet güçlerinin eline geçtiğini, bu çatışmalara hükümet askerlerinin yanı sıra daha önce Abhazya'da savaşan Şamil Basayev'in askerlerinin ve gönüllülerinin katıldığını belirtti. Rusya Savunma Bakanı Pavel Graçov Dudayev'i iç savaşı başlatmakla suçladı.

(*Cumhuriyet*, 6 Eylül)

Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, Avrupa Birliği ülkelerinden acil gıda yardımı istedi. Şevardnadze, geleneksel pazartesi radyo konuşmasında Gürcistan'ın gıda stoku olmadığını ve bu yüzden gıda maddelerinin karneye bağlanmayacağını bildirdi.

(*Cumhuriyet*, 7 Eylül)

Türkiye, Gürcistan ve Abhazya arasındaki iç savaşta BM gözlemcisi olarak görev yapmak üzere 10 subay gönderiyor. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Ferhat Atamer, Türk subaylarının gözlemci olması için talebin her iki taraftan da geldiğini ve bunun Türkiye'nin tutarlı politikasının sonucu olduğunu belirtti.

(*Hürriyet*, 8 Eylül)

Çeçenistan'da son günlerde meydana gelen çatışmalarda en az 25 kişinin öldüğü, 400 kişinin de yaralandığı bildirildi. Uluslararası Kızılhaç Örgütü tarafından dün Cenevre'de yapılan açıklamada, Dudayev yanlıları ile muhalefet güçleri arasında meydana gelen çatışmalar dolayısıyla bölgede durumun son derece gergin olduğu kaydedildi.

(*Cumhuriyet*, 15 Eylül)

Eski Rusya Yüksek Sovyeti Başkanı Ruslan Hasbulatov, dün İnterfaks'a verdiği demeçte, Rus liderliği ile Çeçen Cumhuriyeti'ndeki durumu görüşmek üzere Moskova'ya geldiğini söyledi. Rusya'daki eski siyasi müttefikleri ile herhangi bir ilişkisinin olmadığını belirten Hasbulatov, Moskova'da ayrıca Çeçen muhalefeti için para bulmaya çalışacağını kaydetti.

(*Cumhuriyet*, 21 Eylül)

Çeçen Cumhuriyeti'nde önceki gün hükümete bağlı kuvvetlerle muhalefet kuvvetleri arasında meydana gelen çatışmalar sırasında aralarında mevcut yönetime alternatif olarak oluşturulan

Geçici Konsey'in üyesi olan Junus Tagidov'un da bulunduğu 6 kişi öldü.

(*Cumhuriyet*, 26 Eylül)

Rusya Dışişleri Bakanı Andrey Kozirev, ABD'yi Kafkasya'da Rusya'nın etkinliğini güçlenmesi yerine istikrasızlık ortamını tercih etmek'le suçladı. Kozirev Rusya'dan başka hiçbir ülkenin Kafkasya'daki sorunların çözümüne katkıda bulunmaya niyetli olmadığını savundu. Kozirev Rusya'nın, Gürcüstan'ın toprak bütünlüğünün korunarak Abhazya'ya özel bir statü verilmesi için hazırlık arayışında olduğunu da ifade etti.

(*Cumhuriyet*, 26 Eylül)

Bağımsız kaynaklardan elde edilen bilgilere göre, Çeçen Cumhuriyeti'nde Dudayev'e bağlı güçlerle Rusya yanlısı muhalefete bağlı kuvvetler arasında süren çatışmalarda Rusya yanlısı muhalefete bağlı güçler son altı ay içindeki en büyük saldırıyı gerçekleştirerek başkentin varoşlarına girmeyi başardılar.

(*Cumhuriyet*., 29 Eylül)

Washington Post gazetesinin verdiği habere göre, BM Genel Kurulu toplantıları için New York'ta bulunan Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev, ABD Başkanı Bill Clinton'dan ABD'nin bölgede daha aktif bir rol üstlenmesini talep etti. Gazetenin haberinde Aliyev'in New York'ta bazı gazetecilerle yaptığı söyleşide "Rus'un baskı yöntemlerine boyun eğmeyeceğiz" dediği bildirildi.

(*Cumhuriyet*, 30 Eylül)

AFP'nin yerli kaynaklara dayanarak bildirdiğine göre, Çeçenya'da Rusya yanlısı muhalefete bağlı güçler dün Grozni havalimanını bombaladı. Saldırıya Rus helikopterleri de etkin biçimde katıldı. Dudayev'in danışmanlarından Movlen Salamov, saldırı sonunda havaalanında görevli 8 kişinin öldüğü açıklandı.

(*Cumhuriyet*, 1 Ekim)

Gürcüstan demiryollarına ait işletmelerden çekilmiş 1000 adet Doğu Alman yapımı vagonun, pulman, kuşetli ve diğer tiplerdeki onarımı Türkiye Vagon Sanayi İ.A.Ş. tarafından yapılacak. Öncelikle Tiflis Elektro Vagon Fabrikası'nda TÜVASAŞ'ın yardımıyla örnek bir vagon yapılacak, daha sonra belirlenen miktarda üretime geçilecek.

(*Dünya*, 3 Ekim)

Azerbaycan'da Başbakan Suret Hüseyinov'a bağlı birlikler Gence'yi ele geçirdi. Aliyev yaptığı açıklamada, bağımsızlığın tehlikede olduğunu söyledi.

(*Cumhuriyet*, 4 Ekim)

Azerbaycan'da Devlet Başkanı Aliyev'e karşı ayaklanan Başbakan Suret Hüseyinov, daha önce Aliyev'e karşı ayaklanan İçişleri Bakanı yardımcısı ve OMON birlikleri komutanı Rüşen Cevadov'un beklenmedik bir biçimde Aliyev'e bağlılığını bildirmesi üzerine Bakü'den kaçtı.

(*Hürriyet*, 5 Ekim)

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev, Başbakan Suret Hüseyinov'u görevden alarak gücünü pekiştirdi.

(*Cumhuriyet*, 8 Ekim)

Çeçenya'da üç gün önce Devlet Başkanı Cahar Dudayev'e bağlı güçler, muhalif güçlere karşı büyük bir saldırı düzenledi. Urus-Martan bölgesinde süren çatışmalarda 30'u Dudayev'e bağlı güçlerden olmak üzere 160 kişinin öldüğü bildirildi.

(*Cumhuriyet*, 21 Ekim)

Karadeniz Ekonomik İşbirliği çerçevesinde, bu amlaşmaya imza atan 11 ülke sanatçılarından oluşan ve daha önce Türkiye ve Ukrayna'da 6 konser veren Karadeniz Oda Orkestrası Gürcüstan'ın başkenti Tiflis'te, Tüm Gürcüler Dünya Kongresi I. Forumu'nun açılış töreninde çaldı. Topluluk ayrıca, Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı öğretim üyelerinden Prof. Salih Akçıl yönetiminde Tiflis Opera binasında da bir program sundu.

(*Milliyet*, 22 Ekim)

BM Genel Sekreteri Gali, Kafkasya turu kapsamında ziyaret ettiği Bakü'de, Ermenistan-Azerbaycan arasındaki barış sürecinde BM'in Rusya ile Avrupa örgütleri arasında koordinasyon sağlama görevini üstlenmeye hazır olduğunu açıkladı. Gerek Ermeni gerekse Azeri yetkililer, Rusya ile Avrupa Güvenlik ve İşbirliği'nin (AGİK), kendi barış planlarını dayatmalarının, 6 yıldır süren Ermenistan-Azerbaycan savaşında bir çözüme ulaştırmasını engellediğinden yakınıyor.

(*Cumhuriyet*, 1 Kasım)

Gürcü ikizler Akçıl ve Sota Trabzonspor'da. Trabzonspor'da oynamaktan büyük mutluluk duyduklarını dile getiren Gürcü futbolcular,

"bu kadar sevdiğimiz Tiflis'te elimizden geleni yapacağız. Formülasyonun bulunmasına çalışacağız" dediler.

(*Cumhuriyet*, 3 Kasım)

Gürcistan ile Yunanistan arasında diplomatik, kültürel ve ticari ilişkilerde işbirliğini öngören 5 anlaşma imzalandı. Ankara'da yapılan açıklamada imzalanan bu anlaşmalar çerçevesinde Yunanistan'ın Tiflis'te bir büyükelçilik ve bir konsolosluk açacağı da belirtildi.

(*Dünya*, 12 Kasım)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin davetlisi olarak bir günlük ziyaret için gittiği Tiflis'te, bu ülkeye destek için geldiklerini söyledi. Tiflis'te Şevardnadze tarafından karşılanan Cumhurbaşkanı Demirel, "Komşu ve dost Gürcistan ile ekonomik ve siyasi ilişkilerimizi geliştirmek için geldim. Gürcistan ile daha sıkı işbirliğine ihtiyaç var. Gürcistan yalnız komşumuz değil, aynı zamanda sınırımızdaki dostumuzdur. Şevardnadze'yle hem ekonomik hem bölgedeki siyasi gelişmeleri ele alacağız" dedi.

(*Dünya*, 16 Kasım)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, stratejik konuma sahip Gürcistan'da Rus etkisinin kırılmasına önem veriyor. Türkiye, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan arasında Benelüks modeline sıcak bakılıyor.

(*Cumhuriyet*, 16 Kasım)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Türkiye için Orta Asya'ya çıkış kapısı konumundaki Gürcistan'a borcunu ödemediği için elektrik vermeyen hükümeti eleştirdi. Demirel, "Tiflis bir Paris, ama karanlık. Bir süredir elektrik parasını vermedi diye kesilmiş. Şimdi yeni baştan sıkılmıyor" dedi. Demirel, önceki gün kendisini konuk eden Gürcistan Cumhurbaşkanı Şevardnadze ve ülkesinin gösterdiği ilgiyi "daha biçilmez" olarak yorumladı.

(*Cumhuriyet*, 17 Kasım)

Gürcistan AKKA anlaşmasının ihlal edilmeyeceği konusunda Ankara'ya güvence verdi. Tiflis hükümetinin AKKA için verdiği güvence, Türkiye'nin "Anlaşmaya dikkatle gözden geçiririz" yolunda üstü kapalı yaptığı uyarının ardından geldi.

(*Cumhuriyet*, 17 Kasım)

Rusya'nın Çeçen Cumhuriyeti askeri yetkilileri, Kuzey Osetya'da konuşlandırılmış Rus birliklerinin 30 tank ile Çeçen topraklarına girdiklerini ve "yeni Kafkas savaşı" başladığını iddia etmişler. Rusya Savunma Bakanlığı basın merkezince yapılan açıklamada ise, Çeçen Cumhuriyeti'ne askeri müdahalede bulunulduğu yalanlandı.

(*Cumhuriyet*, 18 Kasım)

Rusya'dan tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan eden Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Cahar Dudayev, dün Grozni'de aralarında din adamları ve politikacıların da bulunduğu yaklaşık 150 kişiye binaen yaptığı konuşmada, Rusya'nın saldırganlığı "ile mücadelede tek yolun" şeriatın kabul edilmesi olduğunu savunarak, "eğer Ruslar saldırganlığa son vermese, biz de İslami anayasayı ipral ederiz" dedi.

(*Cumhuriyet*, 22 Kasım)

Rusya'nın Çeçen Cumhuriyeti'nde muhalefeti, başkent Grozni'ye karşı dün gece saldırıya geçti.

(*Cumhuriyet*, 26 Kasım)

Çeçenya Devlet Başkanı Dudayev, dün muhalefetin saldırısının başladığı saatlerde televizyondan halka seslenerek 17-26 yaş arasındaki tüm erkeklerin seferberlik kapsamına alındığını açıkladı. Dudayev, "Çeçenya ve tüm Kafkasların bir bütün olarak saldırıyı püskürteceğine, genç Çeçen Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ve özgürlüğünü koruyacağına eminim" dedi.

(*Cumhuriyet*, 27 Kasım)

Çeçenya Devlet Başkanı Cahar Dudayev'i devirmek için başkent Grozni'ye saldıran Rusya yanlısı muhalefet güçleri geri çekilmek zorunda kaldı.

(*Cumhuriyet*, 28 Kasım)

Çeçenya Devlet Başkanı Dudayev Rusya'yı bölgeye gizlice asker göndermekle suçlarken, bu iddiayı reddeden Moskova, "Çeçenistan'a asker gönderseydik, Dudayev'i iki saatte devirirdik" diyor. Rusya Savunma Bakanı Graçov, "Rus ordusunun Çeçen Cumhuriyeti'ndeki çatışmalara hiç bir biçimde karışmadığını" söyledi.

(*Cumhuriyet*, 29 Kasım)

Rusya Devlet Başkanı Boris Yelsin'in Çeçen yönetimine verdiği süre'nin dolmasıyla, tüm Kafkasya'ya yayılabilecek bir savaş için geri sayım başladı. Gerginliğin do-

rağı çıktığı sırada Yeltsin çok önemli bir adım atarak Çeçen Cumhuriyeti'nde "olağanüstü durum ilan edileceği" yolundaki tehdidini değiştirdi.

(*Milliyet*, 2 Aralık)

Gürcistan'da muhalefetteki Ulusal Demokratik Parti lideri Giorgi Çanturia, dün sabah uğradığı silahlı saldırı sonucu öldü. Polis, Tiflis'te silahlı kişilerin Çanturia'nın arabasını otomatik silahlarla taradıklarını, arabada bulunan Çanturia'nın karısı, parlamenter İrina Sarişvili'nin de ağır yaralandığını, Çanturia'nın ise hastaneye kaldırıldığı sırada yolda öldüğü, saldırganların kaçtığı belirtti.

(*Sabah*, 4 Aralık)

Abhazya kendi anayasasını hazırlayıp bağımsızlık ilan etmesiyle Gürcistan'da gerginlik yeniden tırmandı. BM Güvenlik Konseyi Abhaz yetkilileri uyardı. Öte yandan Tiflis'e 50 km mesafede bulunan bir demiryolu bombalı saldırıyla tamamen havaya uçurulduğu, Gürcistan demiryolu yetkilileri bu köprünün Ermenistan'a yakıt ve yiyecek ikmali yapılan tek güzergâh olduğunu belirttiler.

(*Sabah*, 4 Aralık)

Gürcistan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, gerekli önlemlerin alınmaması halinde Kafkasya'da çok yakında büyük bir savaşın çıkabileceğini söyledi. Şevardnadze, Bulgaristan'da yayımlanan 24 Saat adlı gazeteye yaptığı açıklamada Kafkas ülkeleri arasındaki bunalımın giderek arttığı ve özellikle üçüncü ülkelerden gelen tahrikler sonucu tehlikeli bir boyuta ulaştığını ileri sürdü.

(*Cumhuriyet*, 3 Aralık)

Rusya Savunma Bakanı Pavel Graçov, Çeçenya'da geçen hafta düzenlenen hava saldırılarını Rus uçaklarının gerçekleştirdiğini kabul etti.

(*Cumhuriyet*, 6 Aralık)

Çeçenistan Devlet Başkanı Cahar Dudayev, Rusya Savunma Bakanı Pavel Graçov ile görüşmesinden sonra kendilerinin Rusya ile savaşmayacağını söyledi. Graçov ile, askerler olarak yaptıkları görüşmelerin sonuçlarının memnuniyet verici olduğunu vurgulayan Dudayev, görüşmede Rusya liderinin Çeçenistan konusunda doğru bilgiler almadığını anladığını kaydetti. Graçov, Yeltsin'in taraflara verdiği sürenin 15 Aralık'ta dolacağını hatırlatarak "bunu uymayanlara karşı güç kullanılması ihtimal dışı değil" dedi.

(*Zaman*, 7 Aralık)

Rus tankları Çeçenya'ya girdi. Moskova, başkent Grozni'ye saldırmayacaklarını açıkladı.

(*Cumhuriyet*, 12 Aralık)

Reuter Ajansı'nın bildirdiğine göre, Çeçenlerle komşu İnguşların sert direnmesinin Rusya'nın askeri planlarını bozdu. Rusya Savunma Bakanı Graçov, İnguşların çatışmaya katılmasını kınayarak, "Bu, Rusya'ya karşı savaş ilanı anlamına gelir" dedi. Rusya ile Çeçenya arasındaki görüşmeler çatışmalara rağmen dün Osetya'da başladı.

(*Cumhuriyet*, 13 Aralık)

400 bin nüfuslu Grozni'yi kadın ve çocuklar terketti. İnguş Cumhuriyeti Devlet Başkanı Ruslan Auşev, Kafkaslar'da savaşın başladığını, Rus birliklerinin Çeçenya'da mücadelesinin bölgede ayrılıkçı hareketleri güçlendireceğini söyledi.

(*Yeni Yüzyıl*, 16 Aralık)

Rusya'nın ellerindeki silahları bırakmaları için Çeçenlere tanıdığı süre cumartesi gece yarısı bitiminden sonra, Rus uçakları Grozni'nin kuzeybatısını bombaladı. Çeçen lideri Dudayev Ankara'dan resmen arabuluculuk olmasını istedi. Nazran'dan İnguş Cumhuriyeti'ne kaçan mülteci sayısının 67 bine ulaştığı bildirildi.

(*Milliyet*, 19 Aralık)

Ruslar Grozni'ye saldırdı. Çeçenya'nın başkenti Grozni'ye girişilen saldırıya yüzlerce tank, zırhlı araç, helikopter ve uçak katıldı.

(*Cumhuriyet*, 20 Aralık)

Çeçenler'in, düzenledikleri yıldırım saldırılarıyla Ruslara ağır kayıplar verdirdikleri bildiriliyor. Rus hükümetinden yapılan açıklamada, bölgedeki birliklerin ağır kayıplar verdiği doğrulandı. Moskova, bu saldırılara "Afgan Mücahitleri, Azeri Milliciler ve Ukraynalı aşırı milliyetçiler"in de katıldığını belirterek, Rusya'nın bu kişileri gönderen ülkelerle ilişkilerini gözden geçireceği uyarısında bulundu.

(*Milliyet*, 22 Aralık)

Gürcistan Sağlık Bakanlığı ile Safra adlı bir ortak şirket kuran Sifar İlaçlar Ticaret ve Sanayii A.Ş., Gürcistan'da ilaç fabrikası kurma çalışmalarına başladı.

(*Dünya*, 24 Aralık)

DOĞAYI YAŞAMAK VE YAŞATMAK

İSTANBUL'DA
GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZÜN DOĞAYLA KUCAKLAŞTIĞI MÜKEMMEL BİR DİNLENCE BELDESİ DÖRT MEVSİM HİZMETİNİZDE...

CLUB ATABAY
Eskihisar Darıca Istanbul TURKEY
Tel: (19) 412 611 - 555 854 - 555616
Irtibat/Correspondence/Korrespondenz

CLUB ATABAY
Acıbadem 81010 Kadıköy Istanbul TURKEY
Tel: (0216) 339 48 50 (4 Hat/Lines/Linien)
Telex: 29469 drag tr Fax: (0216) 339 61 41

Club ATABAY

BİR DÜNYA MARKASIYLA KAZANÇLI VE GÜÇLÜ BİR GELECEĞE ADIM ATIN...

GERÇEK ÇİFTÇEKER TURBO

- 1994 yılı için çok özel fiyat ve ödeme koşulları
- -40°C' dan +50°C' a her iklimde çok amaçlı kullanım
- Mikserli, damperli, çekicili modeller
- Bağımsız çalışma kabiliyetli tandem
- Ucuz yedek parça
- Sürekli ve çabuk servi
- Stoktan hemen teslim

KAMAZ

TATARİSTAN - RUSYA FED.

enka ENKA PAZARLAMA İHRACAT İTHALAT A.Ş.

İSTANBUL ANKARA ADANA İZMİR

güne başlarken bir sevgi busesi

ZAZA®
TRAŞ BIÇAKLARI

Traş bıçağında aradığımız her şey.
Kalite ve ucuzluk

KARTAL ÇELİK EŞYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
Tahtakale Cad. 38 ZAZA Han Eminönü - İSTANBUL
Tel: (0-212) 522 19 62 - 231 21 25 **Fax:** (0-212) 247 02 94